

GLASILO KATOLIŠKO-
NARODNEGA DIJAŠTVA.

LETNIK XVII.
⚡⚡ ZVEZEK 7.

1910 ⚡⚡ LJUBLJANA ⚡⚡ 1911

„ZORA“ IZHAJA VSAK MESEC DVAJSETEGA
S PRILOGO „PRVI CVETI“ TER STANE CELO-
LETNA NAROČNINA K 4'–, ZA DIJAKE K 2'–.
⚡⚡ NATISNILA „KATOLIŠKA TISKARNA“. ⚡⚡

Vsebina:

	Stran
Slovenski abiturijentje!	129
Socialni paberki. (Andrej Veble.)	130
Nekaj socialnih vprašanj. (Miloš Zavadlal.) (Dalje.)	133
Počitnice. (M. Mančan.)	135
Grenoble — vseučilišče. (Ivan Gruden.) (Pismo tovarišem romanistom.)	139

Glasnik.

Slovenskemu katoliškemu dijaštvu! — Promocije. — Iz »Danice«. — Slov. kat. akad. tehn. društvo »Zarja«. — S. Liga K. A. — »Katoliški shod jugoslovanske mladine«.	144—145
---	---------

Listek.

Jubilej. — Koledarček. — Slovanska vzajemnost. O modernem svetovnem naziranju — Listnica uredništva	145—148
---	---------

„Prvi Cveti“, leposlovna priloga.

Meditacija nejasnih ur. (Narte V.)	61
Antonio Fogazzaro. (Dr. Zvonko.)	61
Boj za gimnazij. (Igra v štirih dejanjih.) (I. Mohorov.) (Konec.)	64
Moj poklic. (N. St.)	69
Za ciljem. (N. St.)	69
V slovo. (Delin Rusjanov.)	69
Dedek je odklenil skrinjo . . . (Dolenjčev Cene.)	69
Jurijeva. (Dolenjčev Cene.)	70
Dolenjska. (Dolenjčev Cene.)	70
A jaz sem šel . . . (J. Pogačnik.)	70
Cvetke z grobov. (Med boleznijo.) I.	71
II.	72
Ocene. (I. M-c.)	72

Na platnicah.

Nadaljevanje ocen.

Slov. dijaška zveza, Ljubljana, Vrhovčeva ulica 11. — Slov. katol. akadem. društvo »Danica«, Dunaj, VIII., Schönborn-gasse 9, Parterre, 4. — Slov. katol. akadem. društvo »Zarja«, Gradec, Brunn-gasse 7/I. — »Dan«, Praga, II., Voršilská ul. 1. — S. Liga K. A., Dunaj, VIII., Schönborn-gasse 9, Parterre.

Uredništvo „Zore“: Fr. Stelè, phil., Dunaj (Wien), XVIII., Schul-gasse 30, III./19.

Naročnina naj se blagovoli pošiljati s čeki poštne hran. ali po nakaznici **upravništvu „Zore“, Ljubljana, pisarna Katoliške tiskarne.**

Izdajatelj in odgovorni urednik: Ludovik Tomažič.

Slovenski abiturijentje!

Zapuščate gimnazij, realko, vaš drugi rodni krov, polp sanj, ki so vas spremljale skoz prva mladostna leta, in stopate na široko cesto življenja. Široka je pot za razpotjem, široka in težavna in le tisti hodi varno po njej, ki ima železno voljo in gotov jasen cilj pred očmi.

Nimamo lastnih visokih šol. Primorani smo iti v tujino, predvsem na Dunaj, v Gradec in Prago. In ravno v tujini, ki ima toliko izkušnjav in nič srca za nas, je potrebno, da se združimo vsi enakomisleči pod enim krovom, ki naj nam nadomestuje domovino, obenem pa pomaga, da postanemo res možje.

Slovensko kat. akademično dijaštvo vas vabi v svoja društva, vas vabi v „Danico“, „Zarjo“, „Dan“ in „Slovensko dijaško zvezo“, v društva, ki stavijo članom jasne cilje. Vzgojiti jih hočejo v značajne katoličane in požrtvovalne, nesebične narodne delavce. Vabimo vas, ki ste si izvolili križ za zvezdo vodnico svojega življenja, da se nam pridružite. Prepričani smo, da je treba katoliškemu inteligentu dandanašnji odločne načelne vzgoje, ako hoče ostati zvest katoliškim idealom in vztrajati v mladeniški navdušenosti v boju zanje. Kje se mu nudi lepša prilika za to, kot v družbi enakomislečih tovarišev, v društvih, kjer vlada načelno soglasje.

Delo v naših društvih je samoizobraževalno in narodno-obrambeno.

Vsa naša društva imajo bogate knjižnice, naročena so na mnogo revij in časopisov; potom predavanj pa bude zanimanje za vse najrazličnejše pojave domačega in tujega življenja.

Za praktično narodno-obrambeno delo se nam odpira široko polje: V Gradcu skrbi „Zarja“ za „Kres“, na Dunaju „Danica“ za „Stražo“, v „Dnevu“ lahko študirate češko narodno-obrambeno delo in seznanjate rojake z njim, v „Slovenski dijaški zvezi“ pa imate priliko, da posvetite svoje mlade sile neposredno domačim tlem.

V tujini boste čutili premoč naših narodnih nasprotnikov, obenem pa tudi potom naših društev podali bratsko roko drugim Slovanom. Že kot dijaki boste pomagali graditi ono stavbo katoliške slovanske vzajemnosti, ki edina more zajeziti prodiranje naših sovražnikov. Naša društva so včlanjena v „Slovanski ligi kat. akademikov“. Na Dunaju je „Danica“ v najožjem stiku s hrvaškimi katoliškimi akademiki v „Hrvatski“, s češkimi v „Lipi“ in s poljskimi v „Polonii“; — v Pragi stanuje „Dan“ pod eno streho s „Češko ligo akademično“ in iz „Zarje“ je izšlo letos novo hrvaško kat. akad. društvo „Preporod“. Tukaj se goji slovanska vzajemnost smotreno, na realni podlagi, v načelni edinosti.

Slovenski abiturijentje, ki ste načelno naši in vam je do dela za katoliško, slovensko in slovansko stvar, pridite med nas, pridite v „Danico“, „Zarjo“, „Dan“ in „Slovensko dijaško zvezo“.

Za „Danico“:

iur. **Stanko Masič**,
tč. predsednik.

iur. **Vekoslav Vrtovec**,
tč. tajnik.

za „Zarjo“:

iur. **Anton Ogrizek**,
tč. predsednik.

iur. **Joško Šenk**,
tč. tajnik.

za „Dan“:

iur. **Josip Dular**,
tč. predsednik.

iur. **Anton Rebol**,
tč. tajnik.

za „Slovensko dijaško zvezo“:

iur. **Pavel Rupnik**,
tč. podpredsednik.

theol. **Janko Kete**,
tč. tajnik.

Andrej Veble:

Socialni paberki.

Zanimanje za socialna in gospodarska vprašanja raste tudi pri nas Slovencih vedno bolj. Nevenljiva zasluga slovenskega katoliškega gibanja je, da je vzbudilo v našem razumništvu smisel za težnje delavskih slojev (kmečkega, delavskega in obrtniškega stanu), za katere se prej nihče ni zmenil. Socialna ideja, ki je pri drugih narodih že zmagala in slavila svoje zmagovalje v socialni zakonodaji (posebno v Nemčiji in na Angleškem), je bila pri nas dolgo časa neznana. Naše leno malomeščanstvo ni imelo za taka vprašanja niti najmanjšega smisla. Naši takratni vodilni krogi na Slovenskem so v tem oziru neizmerno zagrešili in so največ krivi, da smo se začeli tako pozno gibati na socialnem in gospodarskem polju. Od dveh strani se je začel odpor proti tedanjim vodilnim krogom na Slovenskem: od katoliške in socialnodemokratične. Naša socialna demokracija v začetku ni mogla pričakovati bogvekakih uspehov, kajti industrija na Slovenskem je bila šele v povojih. Danes so seveda razmere čisto drugačne. Na Kranjskem in v obmejnih slovenskih krajih je zrasla močna nemška industrija, slovensko tovarniško delavstvo se vedno bolj množi in važno vprašanje je, na katero stran se odloči: na krščanskosocialno ali socialnodemokratično. Slovenske dežele se bodo vedno bolj industrializirale, ker je naravna lega naše domovine za razvoj industrije zelo ugodna. Poleg kmečkega in obrtniškega vprašanja bo tudi delavsko vprašanje za nas vedno večjega pomena. Naloga naših socialnih delavcev in organizatorjev je, da se z vso vnemo lotijo organizacije slovenskega delavstva (zlasti v naših obmejnih krajih). Slovenska strokovna delavska organizacija mora združiti pod svojim okriljem vse slovensko delavstvo.

Drugo vprašanje, ki prihaja za nas vedno bolj v poštev, je izseljevanje. To je rak-rana na našem narodnem organizmu. Že enkrat smo v »Zori« opozorili na posledice preseljevanja našega ljudstva v nemška mesta in industrijska centra. (Glej članek »Narodna obramba« v decembrovi številki »Zore« leta 1909.) Tukaj se hočemo dotakniti takozvanega prekmorskega izseljevanja. Že več let sem raste število naših izseljencev, ki gredo v Ameriko. Med avstrijskimi Slovani se najbolj izseljujejo Poljaki, Rusini

in Slovenci, na Ogrskem Slovaki. Poljski pisatelj dr. Caro, znan sociolog, je natančno opisal to, za Avstrijo velevažno vprašanje v svoji knjigi »Auswanderung und österreichische Auswanderungspolitik« (izšla je leta 1909. v zbirki, ki jo izdaja nemški »Verein für Sozialpolitik«). V tej knjigi nam slika vzroke in posledice izseljevanja in navaja sredstva, kako bi se dalo to vprašanje rešiti. Svoje dni je država zelo ovirala svobodno preseljevanje ljudi (za časa merkantilizma), v nekaterih državah (n. pr. na Angleškem) je bilo izseljevanje prepovedano s strogimi kaznimi. Tudi preseljevanje ljudi iz enega kraja v drug kraj je bilo otežkočeno z različnimi policijskimi predpisi. Vsled izpremembe in razvoja gospodarskih razmer so te ovire padle. Danes stojijo vse moderne države (ali vsaj večina) na stališču preseljevalne in izseljevalne svobode (enako avstrijski državni temeljni zakon o splošnih državljanskih pravicah z dne 21. grudna 1867). Prejšnji policijski predpisi v tem oziru so morali pasti, kajti gospodarsko in socialno življenje je dandanes preveč komplicirano, tako da bi taki predpisi, ki prepovedujejo ali otežujejo svobodno preseljevanje, sploh ne imeli nobenega uspeha. Na tem principu moramo ostati, ako hočemo to vprašanje pravilno rešiti. Glavno je: odstraniti vzroke izseljevanja z vsestranskim kulturnim in socialnopolitičnim delom, drugo pa: skrbeti za varstvo izseljencev potom zakonodaje (z izseljeniškim zakonom) in s karitativnim delom na podlagi samopomoči. Evropske države, za katere je izseljevanje posebne važnosti, so to vprašanje že deloma rešile: Italija, Švica in Nemčija, ki imajo zelo dobre izseljeniške zakone. Tudi na Ogrskem se je vlada že lotila tega kočljivega vprašanja, samo pri nas v Avstriji vlada nič ne stori v tem oziru. Obeta se nam sicer izseljeniški zakon, toda najbrž bo trajalo še precej časa, predno dobimo ta zakon. Za nas Slovence, ki smo itak med malimi narodi eden izmed najmanjših, je izseljevanje mnogo večje važnosti, nego pri drugih, ker je krivo, da se naš narod relativno najmanj množi med vsemi avstrijskimi narodi. To je pokazalo ljudsko štetje leta 1900 in 1910. Zato je dvakrat potrebno, da zajezimo izseljevanje s kulturnim in gospodarskim delom. O tem, za nas tako važnem vprašanju bomo še razpravljali na drugem mestu.

Tretje ravnotako važno vprašanje je prodiranje nemškega kapitala na slovenski zemlji. Le pogledimo v Ljubljano in v naša obmejna mesta! Velika trgovina je skoraj vsa v nemških rokah, slovenski trgovci na deželi kupujejo blago večinoma od nemških veletrgovcev in tovarnarjev in ga razprodajajo na drobno. To je naša »narodna« trgovina. So tudi nekatere častne izjeme, toda marsikaj slabega je še pri nas. Ne sramujmo se te napake priznati! Podobno je na polju naše industrije. To se mora izpremeniti, tudi na tem polju moramo napredovati, ako nočemo prepustiti naših zakladov tujcem. Naša domovina ima za razvoj industrije in trgovine zelo ugodno lego, na eni strani morje, na drugi pa v gospodarskem oziru še nerazvite balkanske dežele, ki so navezane na import drugih držav.

Ko so bile slovenske dežele pod Napoleonom, je šel gospodarski promet iz orientu proti zapadu preko naših dežel. Napoleon je spoznal pomen Ilirije, ki leži »v srcu Evrope«; izkušal je te dežele — ne sicer iz narodnih, ampak zgolj iz državnih in političnih ozirrov — povzdigniti z dalekosežno gospodarsko politiko. Napoleonova slava je kmalu ugasnila in ž njim tudi započeto delo. Tudi danes gre v veliki meri gospodarski promet preko naših dežel, toda brez nas in proti nam. Celotna naša lastna država si ni znala pridobiti na Balkanu in na jugu naše monarhije tistega vpliva, ki ji gre po njeni zgodovinski misiji. Italija in Nemčija, naši dobri zaveznici, nas skušate prehiteti in pridobiti zase čim največ trga za lastne izdelke, mi Jugoslovani pa, ki bi morali tukaj igrati važno ulogo, držimo križem roke in

se ne zavedamo, kaj se godi z nami. — Slovenci smo se začeli na vseh poljih živahno gibati, tudi v tem oziru moramo storiti svojo dolžnost. Ustanovitev slovenske trgovske in zadružne šole v Ljubljani in trgovske šole v Trstu je hvalevreden začetek. Ustanoviti moramo še tudi slovensko trgovsko akademijo, ki naj bo učilišče in zbirališče vseh Jugoslovanov. pokazati moramo vsem Jugoslovanom pot do gospodarskega blagostanja in neodvisnosti. Že sedaj študira mnogo Jugoslovanov na tujih zavodih, gotovo bi prihajali tudi k nam Slovencem, ako bomo imeli dobre učne moči. Slovenci, na delo! — Prometne zveze v naši domovini so se izpopolnile in se bodo še bolj, tako smo stopili v konkurenco z velikimi narodi, ki se lahko ponašajo z tisočletno kulturo in bogastvom, ki skušajo svojo moč razširiti na škodo slabejših in manj podjetnih. Kdo bo zmagal v tem silovitem boju za obstanek? To pokaže bodočnost. Naša dolžnost je, da častno rešimo svojo nalogo, ki nam jo je izročila zgodovina in usoda, da ne zaostanemo za drugimi, ampak si priborimo svoj prostor na solncu.

Spričo dejanskih razmer na Slovenskem postaja študij socialnih in gospodarskih ved za nas vedno važnejši. Naša sociološka literatura sicer ni zelo bogata. Slovenci imamo dosedaj dvoje večjih znanstvenih del na tem polju: Krekov »Socializem« in Ušeničnikovo »Sociologijo«, dve knjigi, ki bi delale čast tudi večjim narodom, nego smo mi Slovenci. V tem smislu je treba nadaljevati započeto delo. Občutno pogrešamo zlasti temeljitejšega dela o narodnem gospodarstvu in narodno gospodarski politiki. Žunovi »Osnovni nauki o narodnem gospodarstvu« so pač samo osnovni nauki, knjiga za začetnike. Temeljitejšega dela pa žalibog v tej stroki nimamo. Hrvati so v tem oziru nekoliko na boljšem, omenjamo samo Milobarjevo delo, ki ga je izdala Hrvaška Matica. Navadno študirajo slovenski dijaki (ako sploh študirajo) po Philippovichu: Grundriß der politischen Ökonomie (3 knjige). Philippovich, ki je eden najboljših strokovnjakov na polju politične ekonomije, uvaja čitatelja v vse važnejše probleme narodnogospodarske vede ter mu kaže pot, po kateri se pride do razrešitve teh problemov s stališča takozvane dunajske »narodnogospodarske šole«. Philippovich sicer ne slovi tako zelo kot teoretik, ampak bolj kot pedagog. To je njegovo polje. Kdor je imel priložnost poslušati njegova predavanja na dunajskem vseučilišču, kdor je prišel ž njim v dotiko v njegovem seminarju, ga ne pozabi nikdar. V katoliški moderni literaturi omenjamo pred vsem Pescha in Cathreina.

Zdi se nam važno, da vedno opozarjamo naše tovariše na študij socialnih in gospodarskih ved. Večkrat se poudarja, da je postala socialna ideja ločilna parola naše dobe. In po pravici! K svetovnemu nazoru spada brez dvoma tudi nazor o človeški družbi. Ali sem za socialno reformo ali socialno revolucijo v smislu socialističnih nazorov? Ali priznavam s e d a n j i družabni in pravni red kot podlago, na kateri se naj deluje za družabno preobnovo v etičnem, verskem in socialnopolitičnem smislu, ali pa je potreba ves sedanji družabni in pravni red izpremeniti in prevrniti do zadnjih temeljev, kakor zahtevajo socialisti najrazličnejših struj? To so brez dvoma kardinalna vprašanja, o katerih si mora vsak izobraženec ustvariti svojo sodbo na podlagi intenzivnih, temeljitih študij. To sodbo pa more izreči le tisti, ki pozna poleg raznih drugih panog tudi temeljne pojme o narodnem gospodarstvu. Za nas Slovence pa ima študij narodnega gospodarstva tudi zelo praktičen pomen. Kdor je imel priložnost udeleževati se seminarnih vaj pri kakem profesorju narodnega gospodarstva, je gotovo opazil, da se udeleženci večinoma Židje. Nikjer niso dvorane tako polne Židov, kakor tam, kjer se predava o narodnem gospodarstvu. Židje že vedo, zakaj. Saj njihovo pleme faktično vlada ves svet, njihov kapital

si je podjarmil že skoraj vse narode in naša takozvana moderna kultura se je že popolnoma požidila. Sloveči socialog Werner Lombart trdi, da moč kapitalizma ne bi bila nikdar tako narasla, ako ne bi bilo židovskega plemena, ki je vse svoje moči posvetilo službi kapitalizma. Slovenska pri-slovica: »denar — svetá vladar«, se vednobolj uresničuje. Že sedaj velja to v polni meri, v bodočnosti bo še bolj. Zunanja politika vseh večjih modernih držav je v pretežni večini gospodarska politika, razne velike vojske sedanje dobe so nastale v veliki večini iz gospodarskih vzrokov (n. pr. rusko-japonska vojska), vojska je dandanes — kakor pravi Sombart — der Kampf um den Futterplatz.

Vse to je za nas Slovence resen nauk. Pozno sicer — a upamo, še ne prepozno, — smo začeli upoštevati ta nauk ter smo se začeli organizirati tudi na gospodarskem polju; začeli smo se kot narod emancipirati od tujega kapitala. Po trudapolnih začetkih že moremo zabeležiti lepe uspehe. Slovenska socialna in gospodarska organizacija že služi drugim, večjim slovanskim narodom za vzgled. Pokazali smo s tem, da še nismo najzadnji narod med Slovani.

Miloš Zavadlal:

Nekaj socialnih vprašanj.

I. Stališče dijaštva napram socialnemu delu.

V zadnji številki sem omenil, da mora priti nov tok od naraščaja. Zakaj? Ako hočemo vlti v naše vrste več socialnega smisla in usposobljenja za delovanje, moramo poskrbeti, da bodo imele tudi naše vrste nekoliko več socialne vzgoje. Wirkliche Gerechtigkeit und edler Gemein-sinn will gelernt und geübt werden — pravi Foerster in večina modernih sociologov pripoznava, da se morajo mase prej vzgojiti za socialistično družbo, ako si jo hočejo izvojevati. Ni naša naloga tukaj razmotrivati, ali ne uničuje ravno socialna demokracija z načinom svoje propagande kali socialnosti in skupnosti. Zdi se mi, da ne bi socialistične mase čutile nobene vezi medsebojne vzajemnosti, ako bi jim odvzeli sovraštvo napram kapitalistom. Da ni med takozvano našo socialistično mladino nič boljše in da tudi v njenih vrstah bujno cvete namesto smisla za skupno delo ravno nasprotno razpoloženje, to dokazujejo naslednje vrstice. Prašal sem nekdanj takega akademika, zakaj se oni ne združijo v kakem klubu, da bi skupaj reševali socialistične probleme, in on je odgovoril: »Mi smo sicer socialni demokratje, a tudi svobodomisleci. Vsak dela in misli, k a r s a m h o č e.« — S temi besedami je označena vsa gnjiloba sedanjega socialističnega gibanja. Meni se zdi, da je vse te gnjilobe kriva ravno brez-verska podlaga, na kateri sloni celo sedanje socialnodemokratično gibanje. Iz tega se razvidi, da je krščanskemu socializmu zagotovljena zmaga. Nekaj pa se lahko zgodi, ako ne bo naš naraščaj umeval važnosti social-nega vprašanja. Sedanja demokracija ni zmožna pozitivnega dela, to je — razsuti in uničiti sedanji družabni red. Radi tega je lahko mogoče, da preko zmaga krščanskosocialna misel, prevladajo brezverske ideje v vseh svojih posiedčah in da pripelje socialna demokracija z svojim razrednim sovraštvom ljudstvo do anarhije in družabne revolucije. Te besede sem še zapisal radi važnosti naslednjih misli. — Ako se morajo tedaj mase vzgojiti za socialnost, je pa toliko bolj potrebno, da se to zgodi z inteligenco, ki ima njih vodstvo v rakah. V zadnji številki sem omenil, da nam je v to svrho

potreba resnega študiranja socialnih vprašanj in drugič nadnaravne pomoči. To sta dva faktorja, ki eden brez drugega ne moreta prinesiti uspehov. Prvo je lahko študiranje iz knjig ali iz življenja. Pripoznati moramo, da do zadržega časa in deloma še sedaj nima dijak posebno v višjih razredih gimnazije dostopa do socialne literature. Po naših mestih v domovini vsebujejo razne šolske, narodne in druge knjižnice kope romanov, povesti in tako dalje, a redko dobimo kako knjigo socialne vsebine. In ali ni mlado srce najbolj dovzetno za socialne misli, ko je še več ali manj verno in ko ni še tako izpostavljeno egoističnim mislim kot pozneje, ko vstopi v javno življenje? Po mojem mnenju se mi zdijo ta leta ravno velike važnosti, le ako je mogoče najti primeren način za razumevanje in zanimanje socialnih misli med temi vrstami, in zatorej bi morali obrniti na to večjo pozornost kot dosedaj. Srednješolci bi morali imeti na razpolago deloma popularno, deloma znanstveno literaturo (posebno nemško) in mogoče ne bi bilo napačno, ako bi prepustil tudi »Mentor« nekaj prostora za lažje razumljive članke slične vsebine. — Glede druge točke, to je študiranje socialnih razmer in vprašanj iz življenja, nadomešča angleški settlement lahko v več ozirih naše izobraževalno društvo, posebno v bodočnosti, ko smemo upati, da se razvijejo ta društva v mala ljudska vseučilišča pod ugodnimi razmerami. Tukaj lahko dijak že iz prvih let vzgojuje sam sebe in ljudstvo. Tukaj lahko poizkuša vsak dan, kake ideje, kako obnašanje more roditi med ljudstvom dobre uspehe. In če vidi ljudstvo dobre uspehe, ga vzljubi in mu zaupa in tak dijak je več storil za ljudsko srečo, kot velika gmotna podpora. Vendar pa je predvsem neizmerne važnosti za socialno vzgojo posameznika njegovo življenje v ožjem krogu — to je v družini. Kdor ne zmaga nad malim številom sovražnikov, ne bo tudi nad velikim. Ako dijak ni zmožen, da razvije napram ožjemu — družinskemu krogu največjo nesebično požrtvovalnost in ljubezen, ne bo zmožen tudi v večjem delokrogu nič storiti. Tu je prva poizkušnja in najlažja priprava za socialno mišljenje in udejstvovanje. Skoraj vedno mi plavajo v tem oziru Foersterjeve besede pred očmi: Die wichtigste Vorbereitung für soziale Arbeit liegt in der Sorgfalt bei den häußlichen Beziehungen, sonst ist die ganze soziale Arbeit nur eine große Lüge ohne Wirkung und die den Charakter untergräbt. — Izprašajmo se sami sebe in zdi se mi, da se nam v tem oziru odpre široko, še neobdelano polje. — Drugi pripomoček je nadnaravna pomoč. Poglobitev verskega življenja — ona je edina možna vzdržati naše vrste pred propadom; to je nujen postulat, ako hočemo, da bo klila med našimi vrstami delavnost, požrtvovalnost in socialno mišljenje. Tukaj imajo posebno važnost Marijine družbe. Na zdravem razvitku teh sloni moč nove generacije.

K zaključku še par besedi. Razmere, v katerih živi avstrijsko dijaštvo in posebno slovansko, so anormalne. Poleg notranjih strankarskih bojev imamo tudi politične in narodne boje, posebno slednji zahtevajo v zadnjem času vedno več moči. Ker pa taki boji silijo, da poseže tudi dijaštvo vmes in je tako pretrgan naravni razvoj v vzgoji dijaštva, moramo paziti še posebej, da ne izrastejo v teh bojih iz naših vrst kratkovidni fanatiki ene ali druge vrste in predvsem ne smemo izpustiti izpred oči sedanjih velikih socialnih problemov, ki le radi zgoraj omenjenih bojev ne stojijo še v Avstriji v ospredju, ki bodo pa nujno zahtevali v bližnji bodočnosti odgovora in rešitve. Le inteligenca, ki bo čutila z ljudstvom in kateri bo ljudstvo zaupalo, bo zmožna naš narod tako organizirati, da se ubrani navala narodnih in kulturnogospodarskih nasprotnikov.

M. Mančan:

Počitnice.

Počitnice — kateri dijak se jih ne veseli? Iz suhoparnih šolskih sob, zaduhlega, mračnega mestnega stanovanja in prašnih mestnih ulic — koga ne vleče srce v prijazno domačo vas, komu ni prijetno pri srcu, ko se začuti prostega večkrat nadležne profesorske discipline? Doma si svežiš duha in okrepiš telo, nabereš si novih sil za novo delo.

Toda kako si uravnaj življenje v počitnicah, da bo zate koristno in prijetno, da se telesno utrdiš in da se tudi duh ne vda brezdeltu in lenobi, ampak da bodo počitnice tvojo šolsko izobrazbo podpirale in jo vsestransko izpopolnile? Nad tri mesece ima dijak vsako leto počitnic — torej četrtnina dijaške dobe — in koliko jih je, ki gre ves ta čas brez najmanjše koristi za njihovo življenje, izobrazbo mimo njih, koliko jih je, ki jim je ravno ta čas brezdolja usoden, ker jih spravi na opolzka pota, ki ne vodijo k ciljem, kateri morajo biti pravemu dijaku pred očmi, ampak v umazano močvirje, kjer izgube svoje ideale in mlado energijo in postanejo kamen izpodtike zadnjemu kmečkemu hlapcu — žalostna prikazen izgubljenega študenta! »Dnem perđidi«, je rekel znani rimski cesar zvečer, ako ni podnevi storil nobenega dobrega dela, isto mora reči dijak, ako je šel dan mimo njega, ne da bi kaj pomnožil svoje izobrazbe. Vsak dan se mora pridružiti stavbi naše izobrazbe nov kamenček, vsak dan moramo nekoliko razširiti krog svojega obzorja! Dijaštvo, ki si bo stavilo ta cilj, bo enkrat ustvarilo boljše inteligenco slovenskemu narodu od današnje, ki se največkrat odlikuje po svoji izredni surovosti in nesmislu za kak višji polet in plemenito delo.

Večidel počitnic preživiš pač v krogu svojih domačih. Naredi si življenje zanimivo in koristno zase in za domače. Nikjer se ti ne nudi lepša prilika, da izobraziš zlasti svoj značaj, kot ravno doma. Morda je tvoja mati preprosta; ni imela prilike, da se izobrazí kot ti; njena glavna šola je bila morda domača enorazrednica. In vendar vé ceniti izobrazbo; s težavo in morda z lastnim utrpevanjem zbira redke kronice, da preskrbi tebi boljše bodočnost. V prsih preproste kmečke ženice bije zlato srce, ki ga moraš spoštovati in ljubiti še tem bolj ravno zato, ker je preprosta. Bodi kavalir nasproti svojim sestram! Nikjer se bolj ne pokaže značaj kakega človeka, kot ravno v načinu, kako občuje z ženskim spolom. Tako radi govorimo o finem občevanju in gotovo mora biti znak inteligenta, znak izobraženega človeka — fino občevanje. Učimo se te finosti zlasti pri svojih sestrah! Krščanstvo terja spoštovanje nasproti ženski in pravo kavalirstvo obstoji v spoštovanju in v tem, da radi in z ljubeznjivo uslužnostjo storimo uslugo, kjer moremo. Ne postavljajmo se na pogansko umevanje ženske časti, ki vidi v ženski le sužnjo, ki mora moškemu streči. Človek, ki nima spoštovanja do ženske, kaže, da stoji moralno precej nizko.

Mnogo se lahko naučiš pri svojem očetu. Njegova preprostost naj te ne moti — če ni pohajal šol kot ti, ima pa zato tem večjo življenjsko skušnjo za seboj, ki mnogokrat odtehta precejšnjo učenost, pridobljeno iz knjig. Zavest, da so ti njegovi žulji omogočili pot v mestne šole, naj te navdaja s spoštovanjem do delavne roke. — Išči v svojih bratih pravih, odkritosrčnih prijateljev in vzbujaj v njih z besedo in zgledom ljubezen in navdušenje za vse lepo in sveto, za čednostno versko življenje, za izobrazbo in gospodarski napredek, ljubezen do naroda in domače zemlje. V bratih lahko vzgojiš najboljše agitatorje za versko, narodno in socialno idejo v domačem kraju, v njih si lahko vzgojiš voditelje izobraževalnim društvom

in »Orlovi« organizaciji, kakor tudi bodoče razumne gospodarje, ki bodo steber krščanskemu življenju in gospodarskemu napredku svojega kraja. Vse to polagoma lahko dosežeš, ako začneš z ljubeznijo do idealov, za katere hočeš delati, in do ljudi, s katerimi občuješ — zavedajoč se vedno, da se hočeš pri tem delu tudi sam izobraževati in da moraš delati torej s ponižnostjo in vztrajnostjo, ne kot učitelj med svojimi učenci, ampak kot prijatelj med svojimi prijatelji. Ako bodeš tako delal med svojimi domačini, ti bo lahko stopiti korak dalje — med sosede, med mladino domače fare in okolice in začeti isto delo med njimi. (Glej Koledarček 1910/11, stran 178. in dalje članek »Dijak in izobraževalno delo«, v katerem smo podali lansko leto praktične nasvete, kako naj dijak sodeluje pri izobraževalnem delu! Letos ta važni del počitniškega dijakovega dela preidemo in samo opozarjamo na lanski članek.)

Drugo, na kar bočemo opozoriti, ko govorimo o bivanju med domačini, je telesno delo. S primernim telesnim delom si utrdiš telo, in ako se telesnega dela ne sramuješ, ampak pomagaš, kjer moreš, si s tem najzanesljivejše odpreš srca ljudstva. S tem pa tudi najuspešnejše delaš proti onemu predsodku, ki se ga najde marsikje na deželi — zlasti med mladino, namreč da je delo nekaj sramotnega. To naziranje je zlasti vzrok, da beži mladina obojega spola, zlasti pa še ženska v mesta, da se odtegne kmečkemu delu in postane »gospoda« in pomnožuje tako mestni proletariat, dočim manjka na deželi delavnih moči. Kristus sam je posvetil delo s svojim zgledom!

Delo pa naj ne bo zate samo mehanično, ampak združuj z njim vedno tudi izobraževalni moment! Marsikaj, kar je na prvi pogled brez pomena, te bo zanimalo, ko si natančneje ogledaš: cvetlice, njih imena; sestavine zemlje, predpogoji za rodovitnost; orodja in njih imena; živalstvo; imena parcel, ki ti bodo večkrat odkrila marsikak migljaj, kakšne so bile nekdanj tu pravne razmere glede zemljišč. Tako bodeš s telesnim delom uril tudi svojega duha in našel dovolj prilike tudi za znanstveno delo, o katerem naj izpregovorimo tu še par besed!

Zapisuj si krajevna imena po izgovorjavi in kot so pisana v zemljiški knjigi in pošiljaj take zbirke »Slovenski Matici«! Posvečuj posebno pozornost stvarim, ki spadajo k predmetu, do katerega imaš posebno nagnenje, oziroma katerega študiraš! Za vsako stroko najdeš zanimivosti, ki bodo vredne, da si jih zapišeš ali zapomniš. Jurist bo našel mnogo ostankov narodnega ljudskega prava; običaji, ki se nam zde na prvi pogled brez najmanjšega pomena, so — danes sicer samo še zunanja formalnost — ostanek starega slovenskega prava. Naj navedem samo en slučaj za zgled! Na Kranjskem je navada, da mora kmečki ženin, ki se priženi v tujo vas, plačati fantom dotične vasi gotovo vsoto denarja, drugače mu zapro pot. Nekaj podobnega najdemo v starem germanskem pravu: vsak priseljenec, in naj je to tudi ženin, je moral plačati srenji, v kateri se je naselil, precejšnjo vsoto — ne denarja, ampak navadno jagnjet, sicer je bil »vogelfrei«. — Med ic i n c a bodo zanimale ljudske vraže, dalje rastline, katerim pripisuje ljudstvo zdravilno moč, obenem bo pa našel hvaležno polje, da ljudstvo pouči o potrebi svežega zraka in zdravih, suhih stanovanj. — Z g o d o v i n a r bo našel med ljudstvom pravljic, ki mu bodo dale marsikak migljaj za krajevno zgodovino, zbiral bo zgodovinske anekdote, katere mu bodo vedeli zlasti stari vojaki veliko pripovedovati, preštudiral in sestavil bo zgodovino svojega domačega kraja. — G e o g r a f a bo zanimala razlaga krajevnih imen, voda, gora in njih konstrukcija. — F i l o l o g bo našel v ljudskem govoru zanimive oblike in primerjal dialekte, in četudi ni filolog, se bo učil pri kmetu pristnega slovenskega jezika in

pravilne izgovarjave! Tehnik bo študiral tehniko kmetijskih hiš, njih ornamentiko, zanimivosti slogov. Videl bo, kako lepo navadno harmonirajo vasi s svojo okolico, kako se navadno ujemajo barve hiš in streh s krajevno sliko, kako je vse prilagodeno klimatičnim razmeram in celo značaju ljudstva. — Folklorista bodo zanimala narodne noše, zbiral bo pregovore in reke, študiral bo značaj, temperament ljudstva. Tako bo našel vsakdo svoje polje, kjer se čuti najbolj doma. Omenimo naj le še krasno nalogo, ki jo lahko izvršuješ, ako si muzikalično izobražen, namreč zbiranje narodnih pesmi. Ako nisi muzikalično izobražen, zapiši besede pesmi, sicer tudi napev in pošlji svoje zbirke S. K. S. Z. v Ljubljano. Slovenski narod in njegovo življenje je tako združen s pesmijo, da si pravega slovenskega življenja brez lepe narodne pesmi ni predstavljati. Vse narodovo čuvstvovanje, vsa njegova duša je izražena v narodni pesmi. Pred leti se je zavzelo naučno ministrstvo, da izda vse narodne pesmi avstrijskih narodov, kolikor jih bo mogoče zbrati. Zbralo se je neizmerne materiala, največ pa se je nabralo narodnih pesmi med malim slovenskim narodom.

Preučuj pa tudi slabe strani ljudstva kot pijančevanje, zapravljanje, pravdarstvo, igralstvo in vpliv teh slabih razvad na gospodarstvo in umstveno stran mladega naraščaja! Ko boš videl strašne posledice pijančevanja v gospodarstvu, kako ruši zlasti ta strast lepe naše domove in poganja uboge družine v svet, kako žalostne nasledke pušča na telesnih in duševnih močeh naraščaja takih družin, gotovo začutiš v sebi potrebo, da pomagaš, kjer je mogoče, da morda z lastnim zgledom — s popolno abstinenco prepričaš te nesrečne žrtve alkohola, da vodi pijančevanje v popolno pogubo. Skušaj zlasti med mladino v mladinskih organizacijah pridobiti abstinentov, povsod pa, kjer se ti nudi prilika, poudarjaj pomen zmernosti. Priporočaj povsod kot protiutež proti ljudskim strastem, kot pijančevanju, igralstvu itd. dobre knjige in poštene slovenske časopise! Za Mohorjevo družbo in dobre slovenske časopise je dijak lahko najboljši in najuspešnejši agitator med svojimi znanci. Vzbuja v ljudeh smisel za skupnost, za medsebojno pomoč. S tem jih najbolj odvrčaš od nesrečnega pravdarstva, ki je že toliko lepih naših kmetij uničilo, in vzbujaš v njih smisel za zadrugištvo. Študiraj potrebe in slabosti ljudstva in išči sredstev, kako bi se dalo potrebam zadostiti in slabosti odpraviti. Tako delo v malem med ljudstvom je zlata vredno in obrodi obilo sadu.

Dijak potrebuje primerne družbe, kjer se lahko razgovori o stvareh, o katerih ne more govoriti s preprostim človekom in kjer najde večkrat tudi potrebnega nasveta. Take družbe najde dijak zlasti v domačem duhovniku. V njem najde dijak inteligenta in zlasti srednješolec najboljšega svetovalca. Pri njem dobiš na razpolago knjige, ki si jih sam ne moreš kupiti, in na knjige v počitnicah nikakor ne smeš pozabiti. Počitnice zlasti lahko v to uporabiš, da znanstveno utrdiš svoje prepričanje in se seznaniš natančneje z zgodovino slovenske katoliške renesance in slovenskega katoliško-narodnega dijaštva. V ta namen svetujemo zlasti Mahničev »Rimski Katolik«, ker po našem mnenju ni mogoče današnjih razmer na Slovenskem dobro poznati in tudi ne dovolj ceniti veselega preobrata v vsej slovenski javnosti, ne da bi poznali klasično zgodovinsko dobo od leta 1888. dalje. Lepoto naših temeljnih idej in vso grozoto liberalizma spoznamo najlepše iz klasičnih del Mahničevih. Dalje preštudiraj vsak dijak poročila o treh slovenskih katoliških shodih, »Zoro«, zlasti starejše letnike, »Spomenico po desetih letih« in pa kako apologijo, najboljši Fr. Hettinger. Ako ti je mogoče, se revanširaj duhovniku s tem, da mu izkažeš tudi ti kako protiuslugo, da

morda pomagaš pri delu v pisarni, zlasti pa če je v kraju kaka posojilnica, ki jo vodi duhovnik; bo tudi zate zelo koristno, ako se priučiš posojilničnega poslovanja in knjigovodstva, kar ti bo zelo lahko, ako pri delu pomagaš.

V večjih krajih najdeš morda še kakega drugega odličnejšega inteligenta katoliškega naziranja. Morda ti gre tudi on na roko pri tvojem delu — potem se nikar ne odteguj njegovi družbi! Nikakor pa ne pričakuj kake posebne koristi od ljudi nasprotnega mišljenja. Ti te bodo zaradi tvojega prepričanja ali preziranja ali pa skušali s par frazami dobiti v svoje mreže. Dosledno se bo dijak izogibal družbe, ki vidi vso svojo srečo v pijači, sicer bo kmalu tudi on pomilovanja vredna eksistenca, kakor jih ima slovenski narod žalibog toliko med takozvano inteligenco — človek, ki preživi boljši del svojega življenja v zakajenem in od alkohola in dima prepojenem gostilniškem ozračju.

Važen je stik z dijaštvom v okolici. Poišči v bližini starejših dijakov katoliškega naziranja! Akademik, bogoslovec za mlajšega dijaka mnogokrat ne ve. Tu imajo zlasti pododbori S. D. Z. važno nalogo, da zbirajo mlajše dijake svojega okrožja na sestanke, kjer naj starejši tovariši predavajo, z mlajšimi v prijateljskih razgovorih navajajo k delu za lastno in ljudsko izobrazbo in obravnavajo važnejša vprašanja in zlasti taka, ki se popolnoma tičejo naše organizacije in njenega programa. Pododbori Slovenske dijaške zveze in kjer teh ni, starejši tovariši, naj prirejajo za dijaštvo krajše izlete, pri katerih naj se ne gleda samo na zabavo, ampak vselej združi tudi vzgojen, izobraževalen moment. Predvsem pa se mora brezpogojno paziti, da se na takih izletih ne popiva — drugače je boljše, da taki izleti popolnoma izostanejo. Kjer je v okolici kaka tovarna, naj bi si jo dijaki gotovo ogledali. Ravnateljstvo pri tem ne bo delalo zaprek, ako se mu pravočasno sporoči. Pri tem pa glejmo, da ne preletimo samo površno tovarne, ampak oglejmo si vsako posameznost natanko, vsak stroj, njegovo sestavo in rabo, tako da poznamo dobobra ves ustroj tovarne, ko jo zapustimo. Z delavstvom bodimo prijazni in ljubeznivi, informirajmo se o njihovih socialnih razmerah. Prijazna beseda povsod lepo mesto najde. Ljudje se inteligenta ne boje, pač pa so veseli in hvaležni za vsako besedo, ki pride od srca. Na tak način delamo najboljše za svoje ideje in izpodkopavamo tla socialni demokraciji, ako pokažemo delavcu s prisrčnim občevanjem, da imamo zanj srce. Če si ti izobraženejši od delavca, zavedaj se, da služi on svoj kruh pošteno v potu svojega obraza in da s svojo roko ustvarja nove vrednosti.

Pri izletih si ne pozabimo ogledati znamenitosti dotičnega kraja. Ne zapustimo kraja, ne da bi si ogledali vseh cerkvâ; v vsaki najdemo kako umetniško posebnost, ki si jo zabeležimo. Čez leta pride vse prav; ako pa si takih stvari ne zabeležimo, ni gotovo, da bi si jo ohranili v spominu. Koliko umetniških znamenitosti je raztresenih po Slovenskem, za katere se je začel svet šele v najnovejšem času zanimati, ko so že deloma uničene, ali pa vsled raznih reparatur spakedrane! Tako rado se poudarja, kako smo siromašni, da nimamo umetnosti, da nimamo zgodovine, da smo siromašen pastirski narod; seveda, ker se še sami ne poznamo in nas vse drugo bolj zanima kot to, kar je naše, ker se nam zdi vse, kar je slovensko, malenkostno že zato, ker je slovensko. Če se sami zaničujemo, kako moremo šele zahtevati od tujca, da nas spoštuje, upošteva! Res je naš narod s svojim delom in svojo krvjo ustvarjal do zadnjega časa le drugim kulturo in državne meje, toda da se je ohranil kljub vsem nezgodam do danes, da je v tako kratkem času, odkar se je prebudil iz sna, tako čudovito napredoval, nas more pač navdajati z veselim zaupanjem

in ponosom. Narod, ki je moralno tako trden in inteligenten, kot je naš, bo imel brez dvoma še svojo zgodovino. In ali nočemo mi, ki smo mladi in idealni, ki se nam pretaka še mlada slovenska kri po žilah, sodelovati pri ustvarjanju, polaganju temelja tej zgodovini! Ljubimo svojo zemljo in svetinje naših dedov, kot so jih ljubili naši dedje, katerih kri je namakala te kraje, in na teh s krvjo posvečenih tleh bo zasijala lepša bodočnost!

Ta ni za nas, ta ni za rabo, kdor videl tujih ni ljudi! Dijak se ne sme omejiti samo na to, da pozna dobro svoj domači kraj in njega bližnjo okolico, vzeti mora tudi potno torbo na hrbet in palico v roko, in spozna tudi ostali slovenski svet. Vabijo te sinje gore, vabijo jezera, ki jih je položil Stvarnik kot skrivnostne bisere goram v naročje, vabijo te prijazni trgi, vasi in mesta, vabijo skrivnostne podzemeljske jame, skriti zakladi naravne lepote — pravi simbol nadarjenega in svetu nepoznanega ljudstva, ki tod prebiva, vabi sinje morje. Ako ti je mogoče, ako ti ni odpovedal povsem svoje uslužnosti bog zlata in skritih zakladov, ne zamudi prilike! Ne uporabljaj pa pri tem preveč modernih prometnih sredstev; ako potuješ peš, boš manj sveta pregledal, ali več videl. Ne pozabi pa pri tem nobenega nasveta, ki sem ti jih dal, ko si spoznaval domačo vas in njeno okolico, spoznavaj ljudstvo in njegov značaj, njegovo življenje in trpljenje, njegov govor in njegovo pesem, uživaj in vtisni si v srce lepoto slovenskih krajev, in ako te zanese usoda v tuje kraje med tuja ljudstva, bo v tvojem srcu še gorkeje zaplamenela goraka ljubezen do slovenske zemlje in ljudstva, ki na njej prebiva.

Ivan Gruden :

Grenoble — vseučilišče.

(Pismo tovarišem romanistom.)

»Kam naj grem nadaljevat svoje študije, kdaj in kako,« se vprašuje brez dvoma marsikdo izmed modernih filologov-romanistov po četrtem ali petem semestru na Dunaju. Misel na moderni Pariz se vsiljuje marsikomu nehoté, in kako ne, saj nekaterim ljudem že samo ime »Pariz« imponira. Brez dvoma, Pariz ima za vsakega tujca, zlasti za mlade ljudi mnogo privlačne sile, kateri se je težko odtegniti. Zabave, mnoga gledišča, plesi, koncerti, renomirana finesa Parižanov, sploh velikomestno življenje Vas vabi, dragi tovariši, vedno bolj proti Parizu kakor kam drugam. K temu pripomore še zlasti opravičeno mnenje, da je Pariz merodajen v vsakem oziru glede jezika (Académie française), k temu Vam prigovarja tudi napačno mnenje, da se govore povsodi drugod dialekti, kjer tujec ne more proučevati čiste francoske dikcije in izgovarjave. Res je, da govore kmetje še vsak svoj dialekt (le patois), a izobraženi ljudje, s katerimi ima tuj dijak skoraj izključno opraviti, smatrajo dandanes za znamenje male izobrazbe vsako besedo, ki stoji v besednjaku z opombo: »vulgaire« ali »commun«.

Dijalekti izginjajo od dne do dne.

A. Theuriet popisuje ta fenomen zelo dobro v »Contes de la Marjolaine: Les Patois« s sledečimi besedami: »Autrefois ils (les patois) s'épanouissaient dans tout le pays français et changeaient de physionomie suivant la configuration du sol, les paysages et les climats divers. Aujourd'hui ils se raréfient et tendent à disparaître. A mesure qu'une de

nos provinces devient plus civilisée et qu'elle reçoit plus directement la culture parisienne, elle oublie son dialecte local et elle interdit à ses enfants de le parler.»

Kot vidite, Pariz je v resnici v tem oziru merodajen in prav zato ker je upliven tudi v jezikovnem oziru na celo Francijo (celo na Provansalsko), to se pravi, ker je pariška francoščina izpodrinila dijalekte, ki so se umaknili na deželo in v hribovje, je umevno, da ni vzroka, da bi hotel vsakdo v Pariz, ker Pariz zahteva povsod od vseh izobrazjenih slojev, da govore kot diktira Akademija.

Torej, tovariši romanisti, brez strahu se lahko obrnete tudi na kako drugo vseučilišče. Jeziku se privadite povsodi, samo treba je truda in vztrajnega dela seveda.

Torej, ako ne v Pariz, pa kam drugam: Grenoble Montpéllier ali sploh na kako drugo vseučilišče. Vseučilišče, ki šteje po pariški univerzi največ tujih dijakov, je vseučilišče v Grenoblu.

Naj torej izpregovorim najprej nekoliko o gorski pokrajini Dauphiné, o okolici Grenobla in o mestu samem. Če kdo izmed tovarišev ne bo našel, prišedši sem, vsega tako kot skušam popisati jaz, naj oprostí mojim skromnim močem.

Le Dauphiné renferme des montagnes et des vallées n'ayantguère rivales en Europe.
(Dictionnaire Larousse.)

Dauphiné je romantična gorska pokrajina s prijaznim podnebjem in z dolinami, kojih vegetacija in široka rodovitna polja spominjajo na Gornjo Italijo; nasprotno napravijo slikovita pogorja kot »La Grande Chartreuse« in »Chaîne de Belledonne« vtis italijanske Švice (Suisse italienne). Dauphiné meji na severni in zahodni strani na reko Rhône, ki teče tudi skozi dve večji mesti te pokrajine: Vienne in Valence, »la porte du Midi«.

Po svoji vertikalni izobrazbi se Dauphiné deli v dva dela. Prvi, se raztezajoč od Lijona jugovzhodno proti mestu »Voiron«, je takozvani »nizki« Dauphiné (Bas-Dauphiné), drugi, večinoma hribovit del obsega dve večji pogorji: Vercours in »la Grande Chartreuse« z istoimenskim samostanom, odkoder so bili po ločitvi Cerkve od države izgnani kartuzijanci, ki so si sezidali nov dom v Pleteljah pri Št. Jerneju na Dolenskem. Med zadnjima dvema pogorjema teče po krasni dolini »Graisivoudan« (»le plusbeau jardin de France«, Roi Louis XV.) reka Isère, ob kateri pelje železniška proga prav do Grenobla, mesta »des vastes horizons de val et de montagne«. (Quésimo Reclus, francoski geograf). Lamartine, Stendhal in Hector Berlioz niso zastonj občudovali teh krajev »charmés par la divinité de ses plateaux et les tours en serpentant qu'y font la rivière d'Isère«.

Grenoble (lat. Gratianopolis, nad 70.000 preb.), leži v središču teh lepih planin v prijazni dolini ob reki Isère in Drak (Drac). Že iz mesta samega (n. pr. Place Victor Hugo), se nudi krasen razgled na vsa bližnja pogorja. Mesto je zlasti poleti shajališče turistov iz cele Francije. Potrebna navodila jim daje »Syndicat d' Initiative de Grenoble«. Število obiskovalcev tega prijetnega gorskega mesta raste od leta do leta in gotovo so domačini nemalo ponosni, da se imenuje Grenoble »la reine des Alpes françaises«.

Mesto napravi na došlega tujca zelo prijazen vtis. Snažne ulice (Boulevard Gambetta, Cours St. André, Cours Berriat) in prostorni trgi (Place Victor Hugo, Place de la Constitution, Place Grenette) in več javnih vrtov dajejo mestu jako lepo zunanost.

Med monumentalnimi poslopji je treba predvsem omeniti justično palačo (Palais de Justice), ki je eden najlepših spomenikov prve renesance

v jugovzhodnej Franciji. Grenoble je bil za časa vojsk z Italijo rezidenca francoskih kraljev (XV. stoletje) in poleg stare provincije »Touraine« prvi kraj na Francoskem, kjer se je v XVI. stoletju jelo zidati v renesanskem slogu. Palačo so na znotraj okrasili grenoblski kiparji in slikarji v XVI. in XVIII. stoletju.

Trg »de la Constitution« obdaja več večjih poslopij, izmed katerih naj omenim tri: Prefecture, Musée-Bibliothèque in Palais des Facultés — (vseučilišče). Ker hočem govoriti o univerzi pozneje, predvsem nekaj o muzeju.

Veliko delo za Grenoble je zgradba muzeja v pretečenem stoletju. Muzej je eden najboljših v Franciji. 500 slik je izpostavljenih v štirih dvoranah s svetlobo od zgoraj. Slikarji iz francoske, holandske, španske in italijanske šole so zastopani po zelo lepih in dragocenih delih. Imenujem naj le nekatere, n. pr.: Lesueur, Claude Lorrain, Rubens, Crayer, Philippe de Champagne (St. Jean Baptiste dans le désert), Paolo Veronese, Tintoretto, Ribéra Zubaran itd. V prvem nadstropju je velika zbirka pohištva starega, srednjega in novega veka in muzej skrajnega vzhoda — Kitajske in Japonske. Tovariš romanist, prišedši v Grenoble, naj nikar ne pozabi ogledati si galerije slik, ker vstop je brezplačen vsak dan. V istem poslopju nahaja se tudi javna biblioteka, ki šteje nad 180.000 del in je vsakomur na razpolago.

Izmed cerkva naj omenim predvsem L' église-Saint André, ki datira iz XIII. stoletja in je stara kapela Delfinov. V cerkvi je mavzolej slavnega francoskega stotnika Bayard-a, ki ga imenuje zgodovina »chevalier sans peur et sans reproche«. Isti ima tudi spomenik na trgu Saint André tik pred justično palačo.

Katedrala »Notre Dame« kaže lepo, kako so se v južni Franciji, celo v čisto gotski perijodi ohranile popolnoma oblike romanske arhitekture. Cerkev hrani zelo lep gotski ciborium, ki je eden najlepših spomenikov gotike v Grenoblu. Omeniti moram še kripto sv. Lovrencija (Crypte Saint-Laurent) na desnem bregu Isère, ki datira iz VI. stoletja. Ta kriptna je najstarejša cerkvena stavba na Francoskem.

Pred cerkvijo Notre Dame se vzdiguje velik spomenik iz kararskega marmorja, ki predočuje zvezo treh francoskih stanov z znanim geslom: Svoboda, enakost, bratstvo. Spomenik se imenuje »Monument du Centenaire de la Revolution, Union de trois ordres«.

Na zahodni strani trga »de la Constitution« stoji vseučilišče — Palais des Facultés«.

Poslopje, spominjajoče nekoliko na zagrebško vseučilišče, je vendar lepše in večje. To vseučilišče vsebuje tri fakultete: Faculté des Lettres, Faculté des Sciences in Faculté de Droit ter medicinski inštitut: Ecole de Médecine.

Oglejmo si samo pomen, ki ga ima to vseučilišče za tujce! Kot že rečeno, Grenoble šteje po Parizu največ tujih dijakov na svoji univerzi. Predvsem moram omeniti, da eksistira na grenoblskem vseučilišču poseben komité za varstvo tujih dijakov »Comité de Patronage des étudiants étrangers«, ki je v resnici nekaka špecialiteta tega zavoda. Pri prihodu v Grenoble naj se vsak zglati pri tem komiteju, kjer dobi brezplačno vse informacije pri profesorju fonetike M. R o s s e t.

Univerza v Grenoblu je obiskovana od vseh mogočih narodnosti. Angleži, Amerikanci, Francozi, Slovani, Italijani, Španci in Nemci sedijo pri predavanjih drug poleg drugega. Izmed Slovanov je največ Bulgarov in Rusov, nekaj Poljakov in Srbov, Slovenec sem ta semester sam.

Občuje se izključno le francosko tudi med slušatelji iste narodnosti.

Živa potreba poznanja tega modernega jezika pa ne privabi v to mesto samo dijakinj in dijakov, ampak tudi žurnaliste, častnike, trgovce in konečno tudi navadne turiste.

Univerza nima na sebi ničesar izključno nacionalno-francoskega razen učnega in občevalnega jezika. Postala je pravzaprav internacionalen zavod, kjer se čuti vsak domačega in enakega med enakimi.

Comité de Patronage obstoja že 14 let in organizira tudi o počitnicah vsako leto kurze, katere obiskujejo tujci v zelo obilnem številu. Počitniški kurz traja od 1. julija do 31. oktobra in je štel lansko leto (1910.) nad 700 slušateljev tujcev. Predavanja med šolskim letom trajajo od 3. novembra do 30. junija skoraj brez presledka. Počitnice o Božiču in Veliki noči trajajo samo par dni.

Imatrikulacija za en semester stane 60 fr., za eno leto — dva semestra — 90 fr. Imatrikulira se v Comité de Patronage. S tem, da je kdo plačal vpisnino, ima pravico, obiskovati vsa predavanja literarne fakultete.

Predavanja (*Cours et Conférences*) s posebnim ozirom namenjeni tujim dijakom obsegajo: deskriptivno fonetiko, historično gramatiko, zgodovino francoskega vokabularja (*pre d v s e m s e m a n t i k a*), leksikologijo in popolno zgodovino francoske literature v XIX. stoletju, katero obdelujejo v treh predavanjih posebej trije večji strokovnjaki: M. Morillot, M. Chabert in M. Colardeau. Predavanje: »Poésie française au XIXe siècle« obsega francosko poezijo s prvimi pričetki romantike, torej zlasti pesnike: Lamartine, Victor Hugo, Alfred de Vigny in Alfred de Musset. Proza se obdeluje od Châteaubriand-a, dramatika od prvih del Victor Hugo-jevih (*Hernani*, *Marion de Lorme*, *Lucrèce Borgia*) dalje.

Poleg tega obstojajo tudi praktične vaje v dikciji in artikulaciji na fonetičnem inštitutu (*Institut de Phonétique*), takozvani: *Exercices de lecture et de parole*, ki so za tujce velike važnosti, zlasti z ozirom na napačno izgovarjavo mnogih francoskih konsonantov in vokalov. Vsaka narodnost ima svoje posebne težave pri tem, največ seveda Nemci, ki ne razločujejo *d in t*, *b in p* ter *ž in š*. Ruski *l* je preveč velaren, slovenski *i* premalo temen kot *n. pr.* v besedah: *étude*, *mesure*, *chute*, *rustre*. Tako *n. pr.* za nobenega Slovana ni lahko *pravilno* in hitro izgovoriti sledeči stavek: »*As-tu titubé?*«

»*Exercice de lecture*« traja pet tednov po tri ure na teden s posebno vpisnino 10 frankov. Enako »*Exercice de parole*«.

Fonetični inštitut daje na razpolago vsem slušateljem literarne fakultete v svojih prostorih (*L'Annexe Très-Cloître*) tik cerkve Notre Dame velik fonetični gramofon, ki proizvaja različne odlomke iz francoske literature z zelo fino izgovarjavo in s patosom, ki je lasten čitajočemu Francozu.

Fonetika se obdeluje zelo dobro in nazorno. V to služi več moderno izvedenih instrumentov in kinematografične projekcije v svrhu proučevanja razmerja fiziologije s fonetiko.

Razen tega imajo Angleži, Rusi, Italijani in Nemci eno uro na teden določeno za prestavo istojezikovnih tekstov v francoščino. Vsakih 14 dni se zahteva tudi pismena prestava po danem tekstu. Ta prestava, ki navadno ni lahka, se izvrši doma. Ustmeni prestavi prisostvuje in jo vodi en vseučilišni profesor, ki je zmožen istega jezika. (Za nemščino M. Besson, za italijanščino M. de Crozals.)

Ta semester *n. pr.* se predstavlja v nemškem oddelku nemška novela »*Aquis submersus*« (*T. Storm*), ki se čita že kot taka jako okorno radi težkega, kroničnega sloga. V italijanskem oddelku se predstavlja *Leopardjevi* »*Canti*«.

Tako ima dijak v tujini vedno dovolj dela, če ne na vseučilišču, pa doma ali v biblioteki. Čas, ki ga človek preživi v tujini, je zlat, je neizmerno drag.

Še nekaj! Marsikoga, oziroma vsakega dijaka skrbi, kako bo izhajal v tujini materielno. Seveda opravičen strah, kajti malo je slovenskih dijakov tako preskrbljenih, da jim poleg svojega študija ni treba skrbeti tudi za potrebna sredstva.

Dobé se ljudje, ki v svoji mladeniški navdušenosti gredo v tujino na popolni finančni riziko.

To se bridko maščuje in nikomur ne svetujem, naj zapusti Avstrijo, ako si ni svest, da bo vsaj za silo preskrbljen. Nič ni hujšega, kot priti v denarno zadrego v tujini, kjer človek ne pozna nikogar, ki bi mu v sili prihitel na pomoč. Tovariši, ki so to izkusili, mi bodo potrdili.

Hrana stane v gostilni mesečno od 70 do 90 frankov, stanovanje od 30 do 45 frankov, tako, da je absolutno potrebno razpolagati na mesec z vsaj 150 K, ker nekaj se mora računati za vsakdanje potrebščine in knjige, katerih naj si vsak romanist nabavi v Franciji kolikor mogoče, ker so cene primeroma zelo nizke. Biti na hrani in stanovanju skupno pri kaki družini (»Pension de Famille«) ne priporočam nikomur, ker to je za skromne dijakove razmere mnogo predrago (150 do 180 frankov na mesec).

Gostilne tu ne obiskuje nihče razen ob času kosila in večerje. V gostilnah je kot pijača na razpolago samo vino; pivo, ki je izredno drago, se pije le v kavarni kot delikatesa. Kavaren je v francoskih mestih razmeroma mnogo več nego v Avstriji, a opozarjam tovariše, naj se ogibljejo zakotnih lukenj, ker se zbirajo apaši in druge ničvredne eksistence.

V tem oziru je treba, da človeka vodi gotov pošten ponos. Bolje je, da plačaš v poštenem lokalu eno ali drugo stvar par centimov draže in ignoriraš lokale, ki so pribežališče sodrge.

Pri prihodu v Grenoble naj se javi vsak pri specialnem policijskem komisarju M. S i m o n na kolodvoru. Vhod v pisarno iz čakalnice I. in II. razreda. Treba je imeti seboj vsaj en dokument, potni ali pa domovinski list, če ni mogoče drugače, zadostuje tudi krstni list ali indeks vseučilišča, ki ste ga obiskovali doslej.

Na podlagi izkaza o zglasitvi je še le mogoče imatrikulirati se v »Comité de Patronage«. Omenjeni policijski urad na kolodvoru je odprt vsak torek in petek od pol dveh do štirih popoldne. Naj gotovo vsak to stori prej ko mogoče, ko pride sem, drugače ima lahko sitnosti s sodnijo.

Svetujem dalje vsem, ki želijo za en ali dva semestra nadaljevati svoje študije v Grenoblu, naj si za to izvolijo raje pomlad ali poletje, kajti zima je tudi tu ravno tako neprijetna kakor kje drugod, četudi snega ni skoraj nič.

Poleti organizira »Comité de Patronage« slednji teden ekskurzije v lepo okolico, pozimi to ni mogoče in ekskurzije se nadomešča s plesnimi večeri, ki pa za neplesalce nimajo privlačne sile.

Ako kdo hoče na vsak način videti Pariz, naj to stori za kakih 14 dni po končanem študiju v Grenoblu. Pariz ni za intenzivno delo, tega mnenja so tudi vseučiliški profesorji, pri katerih sem se o tem informiral.

Upam, dragi tovariši, da se ne boste kesali, ako uvažujete te malenkostne vrstice. Želim iz srca vsakemu izmed Vas, ki želi v kratkem obvladati korenito ta svetovni jezik, da ga ne zadržuje od začrtane si poti nobena ovira in da bi nihče pri odhodu v domovino ne imel neprijetne zavesti »diem perdidit«.

GLASNIK.

Slovenskemu katoliškemu dijaštvu! Letos začetkom avgusta se zbere v Ljubljani slovenska in hrvaška katoliška mladina, da v slovenski prestolici manifestira svoje katoliško prepričanje in sklene nove vezi slovensko-hrvaške vzajemnosti. Pokazati hoče, da tudi ona umeva duha časa in se ve lotiti dela, ki naj zasigura katoliški misli dosedanjo veljavo v življenju bratskih narodov, obenem pa obe narodnosti zbliža, da bosta skupno korakali in si v medsebojni pomoči ustvarjali pogoje za boljšo bodočnost. V Ljubljani si bodo podale roke vse mladinske organizacije. Zborovali bodo dijaki, telovadni odseki, Marijine družbe, mladeniška zveza in izobraževalna društva. Sešli se pa bodo vsi v enem znamenju, v znamenju križa. Prešinila jih bo mogočna zavest skupnosti in jim dala novega poguma za prihodnost. Obiskati nas nameravajo tedaj tudi češki in poljski akademiki. Prihiteli bodo prvokrat na občni zbor »Slovenske lige kat. akademikov« v Ljubljani. Doslej smo stali dijaki vedno v prvih vrstah slovenske katoliške mladine. Prihitimo tudi na ta shod v častnem številu. Pokažimo, da vemo v polni meri ceniti pomen tega sestanka kot enega najvažnejših mejnikov v zgodovini slovenske in hrvaške katoliške renesanse. Zato pa začetkom avgusta vsi v Ljubljano, vsi na shod slovenske in hrvaške katoliške mladine!

iur. Anton Ogrizek, tč. predsednik »Zarje«,
zastopnik dijaštva v predsedstvu shoda.

Promocije. Na dunajskem vseučilišču je bil promoviran za doktorja prava star. »Danice« Ivan Š i š k a ; na graškem pa za doktorja filozofije (slavist.) član »Zarje« Fr. K o t n i k.

Iz »Danice«. Zimski semester se je zaključil z občnim zborom dne 10. marca. Iz poročil posameznih odbornikov povzemamo, da je štelo društvo 54 rednih članov. Občne zборе je priredilo štiri, razven tega so se zbrali tovariši še na treh prijateljskih sestankih in dveh diskuzijskih večerih. Na teh zborovanjih so se obravnavala samo vprašanja tičoča se društvenega notranjega življenja, njegovih zunanjih nastopov in organizacije slovenskega katoliškega dijaštva na splošno. Predavali so tovariši po klubih in v »Straži«. Klubov je bilo sedem: Medicinski, telovadni, tehnični, časni-karski, poljski, češki in slovenski. Zadnjega je vodil tov. Mazovec in so prihajali vanj tovariši Hrvatje, Čehi in Poljaki, ki so člani S. L. K. A. Daničarji so tukaj predavali o slovenskih slovstvenih, političnih in narodno-obrambenih razmerah na splošno in v posameznih deželah; doslej so prišle na vrsto Primorska, Kranjska in Koroška. Obstojala sta v društvu še pripravljalni odsek za počitniški sestanek in organizijski odsek S. D. Z. V »Straži« so pomagali tovariši tudi letos pri petju, pri javnih prireditvah — »Straža« je na svečnico uprizorila Medvedove »Stare in mlade« — in s predavanji. Precej članov je zahajalo tudi v akademično marijansko kongregacijo. — Društvena knjižnica je štela 1205 zvezkov. Društvo je bilo naročeno na 53 revij in sicer na 33 slovenskih, 4 hrvaške, 6 čeških, 1 poljsko, 1 latinsko in 8 nemških. Političnih listov je prejemale 24, med temi 17 slovenskih, 2 nemška, 4 češke in 1 poljski. Društvenikom so bili na razpolago tudi listi kluba čeških katol. akademikov na Dunaju in S. L. K. A. — Dohodkov je imelo društvo 1686 K 72 vin., stroškov 1359 K 81 vin. — Za polletni tečaj se je izvolil sledeči odbor: Predsednik: iur. Stanko Masič; pod-

predsednik: med. Matevž Justin; tajnik: iur. Vekoslav Vrtovec; blagajnik: iur. Filip Orel; knjižničarja: med. Franc Meršolj in med. Niko Sever; gospodar: med. Anton Torkar; arhivar: iur. Jakob Kmetič; zapisnikar: agron. Anton Resman.

Slov. kat. akad. tehn. društvo »Zarja« si je izvolilo za letni tečaj 1911 sledeči odbor: iur. Anton Ogrizek, predsednik; iur. Anton Kodre, podpredsednik; iur. Joško Šenk, tajnik; phil. Josip Gombotz, knjižničar; iur. Jakob Hodžar, blagajnik; iur. Vekoslav Remec, gospodar; iur. Pavel Rupnik, odb. namestnik.

S. Liga K. A. Ob priliki »Katoliškega shoda jugoslovanske mladine« v Ljubljani se vršita seja načelstva in občni zbor. Prvo sklicuje predsedstvo dne 4. avgusta t. l. ob 2. uri popoldne. Dnevni red ji je sledeč: 1. Čitanje zapisnika zadnje seje; 2. poročilo predsedstva za zadnje poslovno leto; 3. poročilo revizorjev; 4. določitev kandidatne liste načelstva; 5. slučajnosti. Občni zbor se pa vrši dne 5. avgusta t. l. ob 2. uri popoldne s temle dnevnim redom: 1. Čitanje zapisnika zadnjega občnega zbora; 2. poročilo načelstva za dve leti; 3. volitve: a) predsednika; b) dveh podpredsednikov; c) načelstva; d) dveh revizorjev in dveh namestnikov; 4. slučajnosti. — Lokal za oboje se še določi in se bo zvedel pravočasno v Ljubljani. Predsedstvo vabi tudi tem potom delegate v Ligi včlanjenih društev, da se seja načelstva gotovo udeleže, člane pa, da v čim večjem številu prihite na občni zbor. Eventuelne samostojne predloge na občnem zboru blagovolijo člani javiti vsaj nekaj dni preje predsedstvu. Naslov Lige od 15. julija dalje: Stanko Masič, Ljubljana, Vrhovčeva ulica 11, II.

»**Katoliški shod jugoslovanske mladine**« se vrši, kakor je naš list že sporočil v Ljubljani v dneh od 3. do 6. avgusta t. l. Prireditvev utegne biti ena naših največjih poleg katoliških shodov. »Zora« je objavila tudi že spored v glavnih potezah, kolikor se tiče dijaštva. V tej številki bi ga rada tudi že v vseh podrobnostih in od celotne prireditve. Žalibog, da do začetka junija še ni bil popolnoma gotov. Pripomnili bi pa, da se je delo, v kolikor bo slonelo na ramah posameznih organizacij, zlasti dijaštva, že tekom majnika končno razdelilo. Do konca junija upamo, bo spored v vseh detajlih določen. Tedaj pa prosimo, da zasleduje dijaštvo dnevno časopisje in uvažuje vsa navodila glavnega odbora. Zlasti naj se natanko drži roka za priglasevanje, da bo mogoče ob pravem času vse potrebno ukreniti glede prenočišč in obedov. Vodstvo bo v Ljubljani. Naslov: Glavni odbor »Kat. shoda jugoslovanske mladine«, Ljubljana, Streliška ulica, Ljudski dom.

Jubilej. Prihodnja številka »Zore« izide kot spomenica o priliki »Zarjine« desetletnice pod imenom »Jubilej«. Obsegala bo 96 strani sedanjega formata. Izmed vsebine navajamo poleg člankov programatičnega in zgodovinskega značaja o postanku in razvoju »Zarje« iz peresa dr. Malneriča, dr. Breclja, dr. Rožiča, še razprave star. Puntarja, dr. Breznika, originalno muzikalično delo č. g. V. Vodopivca, leposlovne odstavke tovarišev I. Češnika, J. Lovrenčiča in dr. »Jubilej« bo stal 1 K in se bo razprodajal tudi na velikem počitniškem sestanku.

Koledarček slov. kat. narodnega dijaštva izide letos že začetkom avgusta, tako da ga bomo že razprodajali na sestanku v Ljubljani. Že sedaj opozarjamo posebno mlade pisatelje in sotrudnike »Prvih Cvetov« na članek J. Puntarja »Nekaj pripomb k pesniški umetnosti«, ki bo posvetil malo v delavnico pesnikovo in ima v prvi vrsti namen opozoriti na težave, ki jih mora vsak tudi največji poet premagati in na finese pesniške oblike in izraza, ki jih površen in nepoučen čitatelj vedno prezre in od umetnine ne dobi tistega pojma kakor izobražen čitatelj. Zanimiv pregled čez slovenske dijaške struje in njihove cilje bo podal Fr. Strižič; Fr. Trdan razmotriva na primeren način vprašanje »Moderni čas in religiozna vprašanja«. Opozarjamo tudi na obširnejši članek »O samoizobrazbi« in »O našem slovanskem stališču«. — Ze sedaj pridno agitirajte zanj!

Slovanska vzajemnost. Ne mislim celega kompleksa vprašanj, ki jih vsebuje pojem slovanske vzajemnosti. Na srcu mi je za enkrat v prvi vrsti eno, ki je predpogoj za uspešno razmotrivanje ostalih. To ravno pa se mi zdi tako važno in nujno, da je že zadnji čas, da storimo kaj pozitivnega v tem oziru.

Mislim vprašanje skupnega občevalnega slovanskega jezika.

Po mojem mnenju že prevladuje danes pri nas praktično prepričanje, da si moramo izbrati avstrijski Slovani v svrhu izboljšanja našega položaja v monarhiji za tak posredovalni jezik kakšnega izmed slovanskih narodov v Avstriji. Zakaj se nam torej ne zdi v to svrhu primerna ruščina, smo svoje dni že pisali v »Zori«.

Ravnotako je menda že premagano stališče umetnega posredovalnega slovanskega jezika; taki poskusi imajo le historičen pomen kot prvi poskusi idealnih mož, da bi pomagali v dejanski potrebi.

Kot prvi pogoj, da se izognemo raznim neprijetnostim in dokumentiramo faktično dobro voljo, moramo postaviti tezo: **v s a k o m i k a n S l o v a n n a j z n a p o l e g s v o j e g a n a j m a n j š e e n a v s t r i j s k i s l o v a n s k i j e z i k.**

Ostane nam izbira med petimi slovanskimi jeziki, ki so zastopani v Avstriji. Samo po sebi se razume, da si bomo izvolili jezik, ki ima poleg velike razširjenosti tudi bogato leposlovno in znanstveno literaturo ter popolno visoko in strokovno šolstvo. Potemtakem ne prideta v poštev slovenščina in maloruščina, ker nimate še svojih visokih šol. Srbohrvaščina bi bila kaj primerna za to, in mi smo jo svoj čas že priporočali za naš skupni občevalni jezik. Vendar se kljub njeni blagoglasnosti ne da tajiti, da jo prekašata v slovstvenem bogastvu in popolnosti strokovne terminologije češčina in poljščina, zlasti ker na celem našem jugu še ni medicinske fakultete. Tudi ne kažejo severni Slovani posebne praktične pripravljenosti, da bi se je učili. Slovenci seveda bomo stremili za tem, da se s Hrvati dorazumemo, ker so nam pač najbližji, direktno v hrvaščini, kar je tudi čisto lahko in se tudi v praksi že izvršuje. Vendar upoštevati moramo tudi številno premoč severnih Slovanov, ako hočemo rešiti to vprašanje naravno in pravično.

Treba bo torej odločiti med češčino in poljščino. Dr. Josef Vinař razmotriva v Studentski Hlídki, 9. šte. 1. 1. to vprašanje in omenja kot prednosti poljščine: razširjenost v treh velikih državah, zelo bogata pesniška in znanstvena literatura, dve popolni univerzi, tehnične šole, gledališča itd. Kot prednosti češčine pa: Največje število pripadnikov v avstroogrski monarhiji, sporadična razširjenost sploh po celi državi, tudi v tujini, razvita znanstvena ter bogata leposlovna literatura, univerza in dve visoki tehnični šoli.

Dr. Vinař prepušča izbero čitateljem, zlasti pa prosi dijaštvo, da naj napravi na svojih shodih, ki se jih udeleže zastopniki raznih slovanskih narodov, kak tozadeven sklep.

Za nas je odločitev lažja, zato bi predlagal jaz tole misel v preudarek: Čehi naj se uče poljsko, Poljaki pa češko, da ne bodo nobeni prikrajšani, v smislu naše prve teze; drugi se pa poprimimo poljščine. V podrobnejšo utemeljitev se za enkrat ne spuščam; stvar je dokaj evidentna. Omenjam le, da kažejo tudi Poljaki veliko smisla za Slovanstvo in pa da jih s tem le še ožje in tesnejše priklenemo nase, da bomo potem združeni tudi v politiki lahko v enotno vez. Potem bo čisto naravno stopila nemščina nazaj na mesto, katero ji gre in konec bo izigravanja Poljakov proti drugim Slovanom. Praktični uspehi na vseh drugih kulturnih poljih ne bi izostali.

Naše dijaštvo naj vsestransko premotri to vprašanje in napravi na letošnjem shodu v Ljubljani kak definitiven sklep. Kakor nalašč zboruje tam Slovanska Liga katoliških akademikov, ki naj bi prevzela inicijativo. Zakaj prepričan sem, da tu lahko prednjači dijaštvo in da se bodo na njegov sklep ozirali tudi drugi faktorji, saj je vendar dijaštvo tisti činitelj, ki se ga vse to najbolj tiče, v prvi vrsti bo na njem, da izpelje to akcijo in najprej na samem sebi.

Še nekaj! Kakor znano je navdušenje za kako stvar lepa reč, ki se pa prime le nekaterih. Da se seže tudi ostalim pod rame v delu za dobro stvar, se mi tole zdi edina praktična, res uspešna pot: poljščino v šole! Pouk poljščine naj bi postal če ne več, pa vsaj neobligaten predmet po srednjih šolah. Dolgo se že oglašajo in poudarjajo po časopisih potreba, da se vpelje naredbenim potom pouk še enega slovanskega jezika v naše srednje šole. Naj se uvede kot tak poljščina, pa bo stvar rešena. Le na ta način se bodo pokazali res vidni uspehi. Naj bi naša javnost natanko preudarila to zadevo, zavzela se zanjo, potem naj bi jo pa vzeli v roke — slovanski poslanci.

Nisem mislil usiljevati svojega mnenja nikomur, če kdo vé predlagati kaj lepšega, tem boljše. Ker je pa uspešno razmotrivanje možno le o konkretnem predlogu, zato sem ga stavil in hotel s tem le reči, da bi bil že čas, da se tozadevno ukrene — kaj pozitivnega.¹

L. S.

¹ Notico priobčam, čeprav se ne skladam z njo in se mi zdi absolutno utopistično, kar je jedro njeno. Vendar se redno držim načela, da vsakemu svobodna beseda. — Nisem mislil, da smo v svojem slovanskem gibanju še vedno tako globoko v različnih nerealnih problemih. Mislim sem namreč, da so že vsi resni ljudje, tudi misel opustili, da bi izbrali en slovanski jezik kot občeslovanski, v katerem bi občevali na svojih shodih itd. in bi se nam ne bilo treba posluževati neslovanskih jezikov. Kdor na kaj takega veruje, ta je absoluten idealist, ki prav nič ne računa s tem, da vsak slovanski narod ni samo ideja brez vsake telesnosti ampak v prvi vrsti telesnost z vsemi slabimi lastnostmi človeškimi, in da ljubosumnost ne bo nikdar pripustila, da bi en jezik igral v skupnem občevanju kako prednejšo vlogo, posebno ker se Slovani, niti avstrijski, še oddaleč ne čutimo kot brate ampak le prevečkrat v malenkostih iščemo povoda, kako bi soseda podredili svojememu ugledu. Meni se zdi absolutno nemogoče, da bi se Poljaki kedaj izrekli za češčino in nasprotno; ravnotako bi Jugoslovani, razen nas Slovencev, ki pri takih vprašanjih ne pridemo v poštev, imeli marsikaj ugovarjati. Edina praktična in res izvedljiva pot je tista, ki jo je nastopila od začetka že S. Liga K. A.: Enakopravnost vseh jezikov v občevanju in korespondenci; vsak naj se uči vseh slovanskih jezikov, saj si je z najmanjšim trudom mogoče priboriti razumevanje vseh, tako da se bomo na svojih shodih razumeli govoreč vsak v svojem maternem jeziku. Vse drugo so utopije, ki se v danih razmerah ne dajo izvesti; v manjših krogih bi to že šlo, kakor mogoče v dijaški organizaciji, a gotovo samo za kratek čas. — Mislim, da imamo dosti važnejših vprašanj, kakor je to in da na svojih sestankih s tem ne bomo izgubljali časa. Če si upa kdo kako drugo misel resno utemeljiti, naj se oglasi!

Frst.

O modernem svetovnem naziranju. V nedeljo, dne 26. marca t. l., je praznovalo dunajsko katoliško društvo »St. Michaelsbruderschaft« svojo petdesetletno proslavo. Jubileja so se udeležili v obilnem številu najvišji laiški in duhovski krogi. Kot slavnostni govornik je nastopil tudi naš prvoboritelj, poslanec dr. J. Krek. Z njemu lastno govorniško fineso je razpravljal tēmo: o modernem svetovnem naziranju. Originalnost misli in lepota idej zasluži, da se vsaj v glavnih potezah seznanjamo z njimi tudi naše srednješolsko dijaštvo.

Karakteristični znak moderne dobe je dvom o resničnosti vere. Ta duhomorni dvom išče ravnotežja med resnico in zmoto in rodi najbolj žalostne posledice: nezaupanje proti vsem zunanjim pojavom in vplivom, nezvestobo in okrepljenje najnižjih človeških nagonov. Moderni človek plava v tem toku skepse in živi življenje brez vsake življenjske vsebine, ker nima nikakega stalnega prepričanja. Kot družabno bitje pa mora človek vendar imeti »n e k o« prepričanje, da more misliti in temu primerno svoje življenje uravnati. Zato si voli moderni danes to, jutri drugo prepričanje: močnejši individui revoltirajo, drugi sklepajo z masami kompromise. Moderni so hkrati kristjani in pogani, pobožni in svobodomiselnj, toda en znak je vsem lasten: moderni ne poznajo nikake zvestobe.

Modernemu človeku nasproti stoji katolik, katerega naloga je obramba gotovosti o veri. Dolžnost katolika je biti in ostati v modernem času nemodern. Gotovost o veri dviga duha, oplemenjuje srce in ustvarja heroje in mučenike. Ona postavlja ravnotežje med vsemi velikimi bojnimi objekti, kojih enostransko poudarjanje povzroča le razpoke v človeški družbi. Gotovost vere so ubrane citre, iz katerih odmeva pesem ljubezni, pravičnosti, vzdržnosti in posvečene vezi med možem in ženo; ravnotako izveneva iz gotovosti vere pesem o avtoriteti, prostosti, socializmu in individualizmu, pesem o stvarniku in stvareh, o dolžnosti in zadolženosti, o svetu in nebesih. Ob takih ubranih zvokih se odbija duhomorna skepsa. Eksistenca Cerkve in papeža je živi čudež, ki jasno priča, da Kristus še vedno biva in deluje med nami. Zato je naravno, da je prav papež tista cilna točka, na katero so naperjeni vsi napadi nasprotnikov. Znamenje nepremišljene nerazsodnosti bi bilo, ako bi nasprotniki ne napadali v prvi vrsti papeštva. Kajti ravno papež je podlaga in porok naše gotovosti o veri. Zato je sveta dolžnost vernega katolika, da zahteva v interesu pravega napredka in prostosti, v interesu resnice in pravice prosto občevanje in popolno prostost papeža. Moderni tabor se je ojunal in boj z njim poostril. Toda ostanimo zvesti Cerkvi in papežu, branimo dragocene svetinje, v katere merijo zlasti pušice nasprotnikov. Z zvestobo do vere ohranimo zvestobo do družine, naroda, domovine in človeštva. Katoličanstvo pač ni stvar mode, vendar se izplača biti in ostati katoliški. Trdan.

Listnica uredništva. — Naslov uredništva je od 15. julija dalje: Fr. Stelè, Ljubljana, sv. Peter, župnišče. — Štev. 8. in 9. izideta 1. avgusta skupno pod naslovom »Jubilej« kot proslava desetletnice »Zarje«. Zato naj dijaki naročniki pravočasno sporoče svoje počitniške naslove na: Upravništvo »Zore«, Ljubljana, Katoliška tiskarna. — Štev. 10. izide septembra, gradivo prosimo do 5. septembra na zgornji naslov. — Želim dijakom vesele počitnice!

Radoslav Bratina. — Vaše reči so globoko pesniško občutene, samo ritem je tako spotakljiv, da sem prav v zadregi, kakšno stališče naj zavzamem proti Vam. V 5. številki »Zore« sem napisal A B-u par misli in resnic o modernem ritmu, — zato nočem še enkrat starih stvari ponavljati. — »Poldan« mi ugaja, samo ritem... Opisujete škrjančka, kako se vspenja v zrak in zopet pada naravnost v sredo zlatega žitja; imate pa sledeči ritem:

In škrjanček	— —
kakor da pijan	— —
vonja opojnega,	— — — —
dihajočega iz žita,	— — — —
pada pevec v naročje	— — — —
mehko zlatih rož,	— —
kjer bo skrita	— —
pesem njegova umrla...	— — — — —

Ali ta Vaš razsekani ritem sploh kaj odgovarja tistemu zlatemu razpoloženju, ko se človek sprehaja med klasečim se žitom, ko se škrjanček dviga v nebotične višine in zopet kot kamen pada v to prelepo žitno morje, ki se ziblje in diši in poje in živi... V pesmi »Ah cvetoče te akacije« imate sledeče verze:

Ali duhtijo	— — —
in cvetejo bele akacije	— — — — — —
v polji ob cesti	— — —
in se mali Marijini šolenčki	— — — — — — —
v rosi bliskajo kot biseri	— — — — —
in drhtijo nalahno	— — — —
v tihi prelesti?...	— — —

Kaj naj posnamem iz tega ritma? Sujeti so Murnovi, zato me Vaša Muza zelo privlačuje, — toda izpeljava je zelo nepopolna. — »V večerih pomladnega dihanja« mi jasno priča, da ste poet. Posvetili ste ta cikl šestih pesmi † gđc. V. L.; mehka tiha ljubezen diha iz teh Vaših verzov, posebno druga in šesta pesmica me je ganila. Če pa zasledujem notranjo zvezo in idejni razvoj med temi šestimi pesmimi, pa ne pridem do ugodnih zaključkov. Nanizali ste pač pesemco ob pesmici v cikl, tako da sicer preveva neko enako čustvo — tožba po izgubljeni ljubezni — na kako globokejšo notranjo arhitektoniko v ciklu pa ne reflektirate. Zdi se mi, da ste nekako preobširno obdelali ta sujet, — in zato se ponavljate, — posebno v četrti pesmi, — kar je ciklu zelo na kvar. — »Pesem razpoloženja« je popolnoma pogrešena, ker zlorabljate verska čustva čitateljev na precej brezobziren način. Kaj ima sveti Duh in goreči jeziki opraviti z Vašimi ljubavnimi zadevami? Tu ste zašli, — menda ne zanalašč in namenoma? — Pesem »Kmetova molitev«, mi je od vseh najbolj ugajala in bi jo lahko postavil kaki Murnovi na stran. Upam, da bo le morebiti toliko prostora na razpolago, da izide v »Zori«; vsekakor bom uredniku topla priporočil. — Splošno naj Vam omenim, da ste pesnik — samo vre še vse pri Vas in fluktuirata. Prihodnjič upamo dobiti kaj formalno bolj dovršenega?

R—slav. — Vi ste izboren dečko! Vaša črtica ni izgrešila svojega namena in je napravila izboren vtis náme. Če bo le količkaj mogoče s prostorom jo zagledate tudi v »Zori«. — Se kaj vidimo letos pod našimi gorami?

Delin Rusjanov. — Evo tu Vaše težko pričakovane ocene. Na polju slovenske proze Vam ne morem obetati nikakih lahorik. Gramatika — Vaša slaba stran: ... Britko je zadelo Juda spoznanje **svoje** krivde... Pa še par takih stvari... Zelo me je ženiralo tudi, — ko sem čital Vaš opis Jeruzalema in njegove okolice. Bil sem v Sveti deželji in mi lahko verjamete; pa počemu se sklicevati na to! Vsak, kdor bolj intimno pozna geografijo in malo študira klimo in floro v orijentu, — bo pač vedel, da tam ni šumečih gozdov, da ni v Jeruzalemu tišine lesa, — tudi ne žuborečega potoka z zelenimi vrhami... Tudi za Kristusovih časov menda tega ni bilo; sonce in tla so ostala še ista in isti tudi značaj pokrajine... Tudi šumečih polj in pisane poljane nimate v jeruzalemski okolici, — tako da ste Judeža Iškarijota postavili v popolnoma napačno scenerijo... — »Nazaj k luči« je tudi pogrešeno; ne koncepcija, ne jezik, ne volitev sujeta, mi ne ugaja. — »In njegova trudna izmučena duša je pričala o njegovi utrujenosti...« — Kdo jo je videl?!... »Nemirno mu je zatrepetala utrujena duša, ko je prišla do spoznanja, ko je zapazila globoko brezdnost, strašni prepad, kamor ga je pripeljala prevara, ki je bila prikrita z nežno pretvezo, a zakrivala pa le bodeče trnje, ko je izprevidela smrtno stezo svojega življenja, opazila ob strani sveto tovarišico — belo smrt...« Mein Lieber, »das sind Worte, Worte, Worte...« — ...»Nje-

gova bela roka se je iztegnila, členi prstov so se dotekali boječe (!) plaho (!), — a vendar pogumno (?) vrat...« Erkläre mir, Graf Oerindur, diesen Zwie-spalt der Natur!...

Vaše pesmi se mi zde boljše in ste imeli s to stranjo Vaše umetnosti več uspeha. Vplivala sta s svojimi sujeti in idejami na Vas posebno dva pesnika, Jenko in Gregorčič, Jenko tudi formalno po svojih verzih, ki jih dobim tudi pri Vas. Pesem »Življenje« je povzeta po oni Jenkovi »Mogočne so naše visoke gore...« »Ob obali« spominja na Gregorčičevo pesem »Jez«, sicer pa ni baš pre-slabo, dasiravno ni zrelo za tisek, kot tudi ne »Noč« in »Zare k trepeče«, ki imata popolnoma brezpomembno idejo. Ugajala mi je deloma »Nočna pesem«, »V gori zeleni«, najbolj pa »V slovo«, ki je prav efektivna slika in je zelo ugodno vplivala náme; priporočil jo bom uredniku v tisk. — Ali se izplača orati to ledino? Pro-zaist menda ne postanete, — ali pa poet — kdo ve?! Mogoče je Vaše čustvo samo pod trenutnim močnejšim vplivom Jenkovim in Gregorčičevim vzvalovalo Vašo dušo in bo izginilo, kot je prišlo. Mogoče pa Vas res kliče umetnost — in začitite kedaj notranjo potrebo petja. To se pokaže v ne predolgem času. Lahko še pošljete — me bo interesiralo, — pa kot rečeno, na Vaše verze dam več kot pa na prozo! Iskreno pozdravljeni!

Radovan Radovanič. — Žal mi je za Vaš trud, kajti obe črtici, ki ste nam jih poslali na Dunaj, mi kar nič ne ugajata... »Molitev se vali iz šibkih prsi zemeljskega pevca (ptica scilicet)...«, »srce se mu strese strahu«, »srce mu prešine meč žalosti...«, »skrbno se ozira njegovo oko krog sebe...«. To so jezikovne hibe in še prav hude. — Vaš »Berače« je pa tudi tako prisiljena stereotipna reč, storije, kot jih morajo ubogi gimnazijski gospodje profesorji brez konca in kraja čitati v domačih nalogah svojih nadebudnih učencev. Dragi prijatelj, dovolite mi resno besedo! Zdi se mi, da Vam na polju slovenske umetnosti ne bodo cveteli preve-liko uspehi; — počemu se siliti, — ko imate na vseh straneh dosti družega, tudi zelo nujnega dela. Ne hoste prvi in ne zadnji, — saj se je tudi meni godilo tako. Pa ostanimo dobri prijatelji, — saj smo v srcu enih in istih misli. Ziveli!

Ve komir. — Vi ste še mladi in navdušeni, polni svetega ognja in ljubezni za naše ideale in to odseva tudi iz Vaših drobnih pesmic. Samo način vpesnitve ni pravi, — ker zaidete direktno v agitacijo in apodiktične trditve. Tega se ne sme v poeziji! Sicer pa opisujete zvonenje, večer, pomlad, lipo... Semintja zasledim tudi kako inkonkvenco. Opevate jasno nočno nebo in pravite:

— »Črna noč,
tema neprodirna vsepovsodi,
ali ti pa jasnomilo zroč
se blestiš, čarobnih zvezd te
ožarjuje svit lesketajoč...«

Ali se Vam zdi, da je mogoča »črna noč... tema neprodirna«, obenem pa »jasnomilo zroče nebo«? — Meni se zdi to nemogoče. — Pesmi »Le raduj se« in »Vseeno« pa kažeta, da imate menda le talent. Če res čutite notranjo potrebo, da pesnite, smo Vam seve s svojim skromnim svetom radi na razpolago. Ziveli!

A. Gundulič. — Zelo mladi ste, pa že stopate na slovenski Parnas, — na zunaj skromno, pa vendar samozavest v verzih. Nadeli ste si ime najslavnejšega starohrvatskega pesnika —, ali ga boste kedaj dosegli, sam Bog večni ve... Vaši verzi so uglajeni, tudi slovničnih napak ne delate, tako da bo mogoče še kaj iz Vas. Treba pa še potrpeti malo, da se Vam odpre pogled v svet, da kaj izkusite; saj pride preje ali pozneje in se ne ustavi pri nikomur. Ostanite naši, pa pridno čitajte dobre knjige! Zdravi!

Silvo Danilov. — Kar sem Vam povedal v zadnji številki, to velja tudi za danes; samo zdi se mi, da so pri tej pošiljki nekatere pesmi prisiljene, kar je popolnoma napačno; zadnjič tega nisem opazil. Vi pišete:

... »Slušajte, oj oče Sevnik kar soseda Vam pove, Vaša hčer je še premлада, a ljudje že govore...«	»Veste kaj, soseda moja, ne poslušam rad laži in zatorej svoj jeziček le držite za zobmi...«
---	---

Prijatelj, — ta aferica ni vpesnitve vredna. — V pesmi »Ob oknu« tožite, da je Vaš up strt. Če bi vedeli, kako in po čigavi krivdi Vas je zadela taka nesreča, bi še sočustvovali z Vami, — tako pa ostanemo hladni. Tudi druge pesmi, ki ste jih poslali, mi ne ugajajo, n. pr. »Pri vinu«; sicer se zelo lepo in gladko čita, vendar je pa pisana v nekako preizrazitem vinskem obilježju, tako da ne spada v »Zoro«. Mislili smo, da nam pošljete kaj boljšega, kar Vam bo res prikipeo iz srca. To se mi zdi prisiljeno!

PRVI CVETI

GOSPODUNA PRIBOGA „ZORE“

Narte V:

Meditacija nejasnih ur.

Ko nočni mir vrhove gor poljublja
in melodija skozi les ječi . . .
ko sveta pesem v daljo se izgublja
in okno v gori vabi in gori:

— Jaz hodim pot —
a hotel bi še dalje,
objel neba bi sinji svod —
in kakor otrok, ki jecljal je
in molil: O Gospod, Gospod! —
poklonil skrušen bi koleno
in prosil Te bolnó, iskreno:

Daj moji sili moč jekleno,
iz duše naj izgine strah
in srca rano v kesu razboljeno
naj ohladim v solzah . . .

Izbríši duši to spoznanje,
da človek sam si kriv je vsega:
prihajajo res hipne sanje —
a bol pekoča ž njimi v dušo lega . . .

In takrat čutim dih in Tvoj poljub:
ljubezen Tvoja, Stvarnik, ne hladi
in prsi groza pred Teboj razjeda:
O prosim, Bog, Te; silne daj moči
in dušo dvigne Tvoja naj beseda —

Kamor stopim,
Tvoj je kraj;
vse, kar vidim,
Tvoj smehljalj:
duši bo potrti
med zdravilo —
in srce,
žaljeno do smrti
bo resnice žejno —
Tebe pilo — — —

Ah, Tebe pilo? — Ti si bival v meni
in misel moja — Tvoj je bil izrek —
beseda Tvoja — pesem — izgubljeni
prepevajo jo sami — nevede,
in noč in dan Tvoj prst nad nami gre
in veku le odklepa vrata v novi vek . . .

Potujem v noči mimo koč,
ki v Tvojem varstvu sladko spijo,
o Bog!

Podeli duši težko moč,
in kakor cerkve v nočni mir kipeče
in kot ciprese smeje v noč drhteče,
naj moje misli kvišku hrepenijo,
o Bog, o Bog! —

Dr. Zvonko:

Antonio Fogazzaro.

Oblačen, čemeran marčev dan. Pred mestno bolnišnico se drenja
pestra množica vsakega spola, vsakega stanu; prevladuje mladi svet, največ
je dijaštva. Kdorkoli se prikaže na složnih stopnicah, ki vežejo portal z
malim parkom, je hipoma obkoljen od tihe, čakajoče množice. Kopa
vprašanj, vzklikov — — nato zopet zbrana tihota . . .

V mali sobici impozantnega poslopja leži mož visokega čela, izmučenih,
od skritega zla izžetih lic; dolgi beli lasje mu neredno padajo na blazine
— le oči tako prijazne in mile, še prav nič ne izdajajo, da se bliža veliki,
usodni trenutek —

Ob postelji sloni mladenka v cvetu življenja. Njena duša sluti grozo
bližnjega hipa, kljub temu je močna — umirajočemu očetu na ljubo. Iz
male knjižice „Hoja za Kristusom“ čita in kot goreči vzdihli so njene besede —

Tiho vstopi častit sin sv. Frančiška ... Ko se hči čez nekaj minut vrne k postelji, ima solzne oči ...

Medtem se je zvečerilo. Soproga, obe hčeri in vnuki ihte ob bolniku, a on jih kliče po imenu, tolaži, bodri —

V noči je bolniku vidno slabše. A on je — menda edini — močan. V presledkih mu vzkipevajo goreči vzdih: „Jezus Tebi darujem svoje trpljenje! O Jezus Kristus, odpusti mi!“

Tudi spomin duševnih otrok mu je še jak. Komaj slišno mrmra njih imena in lahen nasmeh mu igra v obličju.

Proti jutru zaprosi vstopivšega frančiškana: „Želim še sv. popotnice.“ Hčeri Mariji, svoji ljubljenci, kateri ob teh besedah gineva zadnji žarek upanja iz duše, pa sočutno pristavljaja: „Bodi močna, Marija; sv. popotnice si sam želim. Bodi prisotna sv. opravilu.“

Le nekaj hipov še ... Duhovnik ga mazili s sv. poslednjim oljem in umirajoči z zadnjimi močmi komaj slišno odgovarja: „Amen! ... Jezus ... Amen! ...“

V jutru 7. sušca t. l. je v svoji rodni Vicenzi preminul — Antonio Fogazzaro.

* * *

Le v kratkih potezah značaj moža in pomen njegove literarne delavnosti.

Oče njegov je bil dober katoličan, vnet domoljub, ki je odkritosrčno sovražil avstrijsko gospodarstvo; mati — rodom iz lepe dolinice Valsolda ob luganskem jezeru — pobožna gospa, polna nežne iskrenosti in ženske finese v čuvstvovanju. Od nje je podedoval Antonio ljubezen in globoko umevanje narave. Učitelj njegov je bil pesnik Zanella, deloma tudi stric-duhovnik Don Guiseppe Fogazzaro, vnet Rosminijanec in Giobertijanec, ki ga je Antonio pozneje upodobil v svojem Giuseppe Floresu; že zgodaj se je vdal strastnemu čitanju pozneje svojih celoživljenjskih ljubljencev Chateaubrianda, Victor Hugona, Byrona in Heineja. Odtod v vseh njegovih proizvodih one tri markantne poteze, ki so mu izključno lastne v vsem italijanskem slovstvu: izreden čut za naravo, nenavadno izrazita moč klasičnosti in mehka romantična sentimentalnost.

Rodil se je 25. sušca 1842. Kot otrok je prisostvoval osvoboditvenim bojem, ki so se mu neizbrisno zarisali v mlado dušo. Študije je završil na turinski univerzi. Rodbinska imovitost mu je dovoljevala udobnejše življenje; borba za kruh mu je bila neznana. V poznejšem življenju je opravljal odlične državne službe; dokler ni postal tudi rimski senator. Umril je radi slabo izpadle operacije.

V umetnosti je hodil Fogazzaro vedno svojo pot, večidel — povsem novo pot. Bil je pesnik čuvstvenosti in dušne analize. Napredoval ni mnogo: ves in kakršen je v Mirandi, ostal je — kot umetnik — tudi v Leili. Da je že za prvih korakov nastopil samosvojo pot, mu je škodilo, ker ga je polenilo.

Njegova umetnost je skupek raznih šol: zastopnik romanticizma, predstavnik idealistov je do skrupoloznosti dosleden izraz družbe, ki ga obdaja. Med toliko idealnostjo in sentimentalizmom pa zveni krepek in pristen humor, ki mu je ostal skoro do zadnjega. Naravno če med tako raznolikimi elementi Fogazzaro ni obvladal vedno ravnotežja in srednje umerjenosti; neredko ga srečamo, ko se naivno vdaja sanjam, ko neokusno pretirava realizem in je grob v humorju.

Z dolgo, potrpežljivo pripravo si je izklesal povsem samoniklo obliko. Pri njem ima vsaka misel svoj lik in svojo plastično upodobo. Misel mu živi v izrazu, zato je i v prozi i v poeziji vedno — pesnik. A

prav ta kristalizacija misli do poslednjih nians mu je škodila: to tem bolj, ker je živel v dneh, ko se je italijanska literatura skoro izključno igrala z besedami, ko se je z vsakim dnevom izraziteje uveljavljalo D'Annunzijevo reklo „Divina é la parola, il verso é tutto“. Morda je res preveč zanemarjal zunanjo obliko. Dejstvo je, da se je naenkrat znašel osamljenega. Dobro mu, da tedaj ni izgubil poguma. Konservativni kritiki, ki mu je očitala revnost izraza, je odgovoril značilno: „Sdegnò il verso che suona e che non crea.“

In s tem mottom je zmagal. Fogazzaro ni pesnik blestečega sloga, on je pesnik misli, pesnik-filozof. Beseda mu je le sredstvo, posoda, kamor vliva svojo globokočutečo dušo in genijalnost svojega razuma.

Slediti Fogazzaru v počasnem, a progresivnem razvoju njegovih idej, ni mogoče v teh kratkih potezah; to bo delo literarnega zgodovinarja. In ne bo težko to delo: v svojih spisih je izražen ves Fogazzaro: kot mož, kot pisatelj, kot mislec. Naglice ni poznal; če mu oblika ni vselej dovršena, opiljena in dovršena je vselej misel. Tudi zmotil se je včasih, a ne iz nemarnosti, marveč vedno le iz zablod v premisah. Njegova logika ni vselej neoporečna, gotovo pa je vsaka njegova misel zapovrstni obroček v verigi njegove logike.

Fogazzaro je dosledno odkritosrčen v svojih spisih. Lahko mu je oporekati v marsičem, odkritosrčnosti mu ni moč odrekati.

Sintetično se je njegov duh razvijal v sledečih fazah: pojavil se je s psihološkim problemom dušne preeksistence; predelal je nato svoj politični program, spustil se je tudi na pozitivno znanstveno polje, končno se je pa zaglobil v kalne tmine moderne duše iskat solucijo religioznemu problemu. Če je bil v tem zadnjem namen dober, zgrešil je vse, kakor nekoč pravo pot; izpodtaknilo se mu je in padel je med trnje in bodičje... Cerkvena oblast ga je obsodila in on se ji je uklonil — to marsikomu ni ugajalo in očitali so mu neodkritost. Odgovoril je na desno in levo z zadnjim romanom „Le illo“: v njem je izrazil sintezo svojega življenja in svojih stremljenj, v njem je povedal zadnjo besedo samoobrambe. Nepristranski kritik pa bo v tem, kakor v vseh njegovih spisih, jasno čital neutešno, čeprav semintje utopično predstavljeno Fogazzarovo težnjo po — združenju, conciliaciji, harmoniji —

Kakor je v umetnosti vedno spajal sentimentalno s komičnim, tako se je tudi v svojem mišljenju neprestano trudil združiti v harmonično celoto povsem drugovrstne elemente: vero z vedo, katoliški z liberalnim programom, sv. Avguština z Darwinom, seksualnost in histerizem s platonično ljubeznijo, dogmo z modernizmom. Fogazzaro je bil idealen conciliant, — preidealni, zato neredko utopist. Odtod mnogokrat nejasnost v njegovem naziranju, odtod tudi očitek neodkritosti. Conciliant pač, a vedno in povsod — odkritosrčen.

* * *

Samo kratek seznamek njegovih del.

Prvič se je pojavil — že zrel mož v 32. letu — z romanom v verzih *Miranda*, lahko, preprosto pesnitvijo, ki mu je naklonila navdušeno hvalo učenika Zanella. Dovršeni so verzi v zbirki *Salsolda* (1876), nežni, lirični refleksi samote ob divnem luganskem jezeru. Na isti samozavestni višini so verzi v *Poesie scelte* (1898). Fogazzaro je bil tudi odličen muzik: vso omamno lepoto in čarno moč te umetnosti je mojstrsko uporabil v svojih *Versioni dalla musica*. (Konec prih.)

I. Mohorov:

Boj za gimnazij.

Igra v štirih dejanjih.

II. dejanje.

(*Podobna soba kakor v I. dejanju. Dolga miza. Stoli.*)

Koren: Gospoda! Povabil sem vas kot glavni zastopnik našega ljudstva. Hvala Vam, da ste prišli. Povod in namen tega sestanka vam je dovolj znan. Listi so poročali o tem čudnem dogodku mej abiturienti. In ti vrli mladeniči so prišli k meni in me prosili naj se zavzamem za stvar.

Lasich: Dovolite. Ne čitam listov, meni ni znano —

Koren: Potem pojasnim namen. Znano je, da je pretežna večina dijakov na sedanji naši gimnaziji Slovencev. Davno bi bilo že pravično, da bi bila država spremenila učni jezik. Do danes so bile tozadevne resolucije in peticije brezuspešne. Težkoče, ki vzraščajo našim v tujem jeziku humanistične vede učečim se gojencem, kričijo že davno po reformi. Vladni faktorji nas zanemarjajo —

Iskra: Čemu ponavljati, kar vemo vsi!

Lasich: Prosim gospoda, to so zame vse nove reči.

Koren: Potreba slovenskega gimnazija je očitna in ker ni drugače mogoče, si ga napravimo sami. Z obstoječim zavodom bodo potem vladni faktorji morali računati. V tem smo menda edini in —

Schiwitz: Imam nekaj pomislikof. Slofenci so kulturno, priznajmo, zaostali. Res, v zadnjih letih so šolniki precej zabrisali staro nemarnost, ali ljudstvo, da ljudstvo —

Iskra: No, kaj je z ljudstvom, ali smemo vedeti?

Schiwitz (*išče izraza*): E, e, e, ljudstvo —

Lasich: ni dovolj izobraženo —

Schiwitz: da, izobraženo, ne bode umelo in ne bo, e, e, e, zaupalo da, zaupalo. Zavržen denar —

Koren: Prepričani bodite, da je ljudstvo navdušeno. Treba je le organizma, ki naj udejevsti idejo —

Vetrih: Po moji misli je stvar res pre nagljena. Ali bode ljudstvo zaupalo svoje otroke novemu zavodu? Dvomim, da se priglasijo zadostno število učencev.

Slavec: Taki pomisleki se ne spodobijo. Ravno te skrbi smo imeli v L., ali konec je bil, da smo morali že prvo leto napraviti vzporednice in še odslovili smo slabejše.

Lasich: Stvar je, bodimo odkritosrčni, pre nagljena. Saj nimamo še nič —

Koren: Kako to? Hišo imamo, denar dobimo, učne moči so tudi tu —

Lasich: Jaz ne morem obljubiti nič. Vodja sem c. kr. zavoda.

Koren: Obenem ste vendar tudi Slovenec in —

Lasich: Pustimo to —

Iskra: Da, pustimo; bolje je, da konstituiramo takoj odbor.

Schiwitz: Nismo še edini fsi. Lejte.

Krampež: Eno besedo gospoda. Vnet sem za idejo. Toda dovolite eno besedo: polaščajo se me dvomi, z eno besedo, dvomi, da se skriva z eno besedo, za vsem tem političen namen.

Iskra (*šine kvišku*): To je vedno vaše delo. Podiranje.

Krampež: Prosim, z eno besedo, naj se me ne moti. Z eno besedo, stvarno govorim! Bodimo si na jasnem —

Iskra: Ste imeli biti prej na jasnem. Kaj prihajate sedaj, ko so študentje in ljudstvo —

Krampež: Odločno sem proti načinu, s katerim se je zapostavilo mene in mojo stranko —, z eno besedo —

Koren: Saj ste bili vabljeni in menda poslušamo vas tudi —

Krampež: Prepričanja sem, da je to oportunitetna poteza —

Schiwitz: (*prikima*).

Koren (*se zdrzne*).

Vetrih: Paralelke bi zahtevali najprvo od vlade.

Koren: To se je že v nešteto krat zgodilo.

Krampež: — da oportunitetna: razumite.

Iskra: To ni res! Taki ste vi. Sram vas!

Krampež: Vi žalite, pazite —

Sašelj (*se dvigne*): Mir! Gospodje. Poslušal sem molče. Ne govorim rad. Toda vidim, da je treba. Če vam je kaj za resno delo, poslušajte. Petintrideset let sem bil šolnik. Mnogo sem videl, česar drugi ne vedo. Vsak dan se je bolj utrdila v meni zavest, da je metoda in zistem našega tujega zavoda anomalen, abnormalen, da krivičen. Jutri bo dotiskana knjiga teh mojih spominov, sami dokazi. Kolega Lasič je priča, on sam mi je pred leti šel na roko. Tembolj se čudim, da je zadnje čase drugega mnenja. Gospod Lasič, če se bojite zamere, vsaj ne nasprotujte!

Lasich: Jaz ne nasprotujem, jaz sem principiuelno —

Iskra (*bolj tiho*): To so principi: pred leti je bil še Lasič, zdaj je Lasich.

Schiwitz: Dofolite, ampak to — to je —

Iskra: Prav res. Zelo grdo gospod Živec.

Sašelj: Konstituira naj se odbor —

Schiwitz (*šepeta z Lasichem*).

Lasich (*se dvigne*): Kjer se me napada, tam ne morem sedeti (*vstane*).

Schiwitz (*vstane*).

Nekaj glasov: Le pojdite!

Krampež: To ni olikano!

Iskra: Pa pojdite za njima, če vam nismo mi dovolj fini —

Krampež (*vstane, gre*).

Iskra: Lumpje, kreature. (*Molk.*)

Koren (*Obriše si pot s čela*).

Sašelj: Prosim, začnimo! (*Obriše si solzo s starega lica*).

Koren: Torej, gospodje!

(Zastor pade.)

III. dejanje.

(*Vrt. Mize, stoli. Ljudje sedijo obrnjeni na levo. Veselica na deželi.*)

Ivan (*pripelje k prazni mizi dr. Korena, Šašlja in Iskro*): Gospodje, izvolite sem!

Koren: Zgodnji smo.

Ivan: Kmalu začnemo. Ali veste gospod doktor, nekaj razgrajačev kani motiti.

Iskra: Kje so, kje?

Ivan: Moj tovariš Jaka in domači fantje stoje na straži. (*Se dobrodušno smeje*).

Jaka (*pride. V zadregi*): Dvajset jih je. Pri Petru so. Krampež je tam. Iskra: Kaj? Ta je tudi tu? Dovolite gospodje, tam me je morda najnejše potreba. (*Se pokloni in odhiti.*)

(*Ljudje prihajajo mimo. Pozdravljajo in gredo na levo stran za kulise.*)

Ivan (*se pokloni*): Dovolite! (*Gre.*)

Sašelj: Nikoli ne bi bil mislil, da je mogoča med nami tolika nelojalnost —

Koren: Izdajstvo recite, izdajstvo. Saj ste čitali kaj počenja Krampež v svojem glasilu. Peklo in ogenj ščuje na naše delo. Ljudi svari, naj ne verujejo in naj se ne dajo preslepiti, češ da država prvi teden zapre naš „kurnik“.

Sašelj: Ali je plačan zato?

Koren: Ne, zloben je tako!

Sašelj: Ljudstvo ne sme verjeti tega.

Koren: Gospod direktor. Neumnih in nezaupnih je mnogo in hudobnih tudi!

Sašelj: Vašo osebo blati najhuje.

Koren: Tudi vas se kaj neuljudno dotika.

Sašelj: Prav mi je. Vedel sem, da me ne bo pardoniral. Preveč zaupljiv sem bil svoj čas. Bodi. V čast si štejem, da sem sam od sebe prišel do spoznanja, kje in kdo so pravi možje.

Koren: Res, svoj čas je bilo nekaj nesporazumljenja med nama. In bodi povedano, vas edinega med njimi sem vpošteval in se vas — bal. Da, bal! Samo kandidirati vam je bilo treba in bili bi me vrgli.

Sašelj: Stranka je hotela, a sem odklonil.

Koren: To ste storili? (*Ginjen.*) Glejte, tega nisem vedel. Potem je vse dobro. Delal sem vam krivico. Tu, moja roka!

Sašelj (*mu seže v roko*): Tako je prav. Vesel sem danes, da nisem tedaj sprejel. Kaj bi bil vse počel Krampež z mojim imenom.

Koren: Glejte, začenjajo. Kaki fantje to.

Župnik (*z desne*): Ah gospodje, kolika čast za mojo faro!

Koren: Ali naj bomo doma, ko vi zidate?

Župnik: Gospod direktor, ali me ne poznate več?

Sašelj: Seve da vas. Podobni niste sicer več tistemu nemirnemu fantu v prvi klopi.

Župnik: Še sedaj me preganjate včasih v sanjah. V resnici (*smejè*), ne zavidam vam novih gojencev.

Sašelj: Pravijo, da sem sedaj mehkejši. In sicer, tem tu (*na Korena kazaje*) se zahvalite. Čemu ne puste betežnega starčka pri miru!

Župnik: Ne, gospod direktor! Čast vam. Niso vsi taki, da bi še skrajna leta posvetili pridu in vzgoji naše mladine. Doslej smo bili samo vaši učenci ponosni na vas, odslej bo cela domovina, odslej —

Iskra (*pride*): Razšli so se, nič ne vem, kaj nameravajo —

(*Na levi za kulisami zaori pesem „Lepa naša domovina“.*)

(*Ljudje vstajajo. Ploskanje, Žvižg.*)

Iskra: Kdo je ta izdajnik? Ven ž njim. Kje je? (*Odhiti*) —

Župnik: Ha, županov sin je, to bo oče vesel.

Jaka (*privleče mladega fanta*): Naši pesmi boš žvižgalo otroče, naši pesmi?

(*Ljudje se smejejo, klici: „Daj ga“. Jaka fanta napol nese in ga potem od sebe sune. Obrnivši se, zadene ob mizo in pride v zadrego.*)

Iskra: Petnajst tičev se je bilo prikrilo tam zadaj, zdaj pa so jo popihali.

Ivan (*pride*): Gospod direktor, ali bi blagovolili izpregovoriti par pozdravnih besed?

Župnik: Saj res!

Ivan: Lepo prosim, če mogoče —

Sašelj (*se dvigne*): Prav, toda od tu.

Ivan: Hvala. (*Proti levi*) Tiho.

(*Klici: Živio direktor Sašelj. Ploskanje.*)

Sašelj: Ne meni, temveč vašim študentom, očetje in matere, gre ploskanje, ne jaz in ne gospod dr. Koren (*klici: Živio dr. Koren, živio direktor Sašelj*) ga nisva zaslužila. Oni, vaši vzorni sinovi so započeli to za vas prevažno stvar. Njim torej, slava.

Nekaj glasov: Slava, slava!

Sašelj: Prišli ste v ogromnem številu poklonit vsak svoj obol na oltar našega šolstva, naše šole. Naše šole. Zakaj sami si jo bomo ustvarili. Dokazati hočemo, da veljamo nekaj, da ne zahtevamo in moledujemo samo, temveč da znamo tudi utrpeti kaj, žrtvovati! Možje, očetje, ki imate otroke. Kam boste dali svoje študente. V tujo šolo, da vam popadajo? Tja, kamor so morali hoditi do zdaj?

Glasovi: Ne damo jih tja.

Glasovi: Naše otroke v naše šole!

Sašelj: Možje! Srce me boli. Zakaj me boli srce? Naše tako plemenito delo je našlo med nami samimi najzagrizenejše neprijatelje. Našli so se!

Glasovi: Dol ž njimi!

Sašelj: Da, našli so se. Žalostna jim majka. A vi, ne verujte jim. Vaši poslanci čujejo za vaše pravice, oni bodejo priborili vašemu zavodu državno zavet.

Glasovi: Tako je. Res je.

Sašelj: Potem ne bo več vednih tožba o slabem napredovanju. Naša mladina bo znala več, umela bo lažje. Koliko življenje ne bode poslej izkaženo —

1. glas: To mora biti!

Sašelj: V tem zmislu torej, žrtvujte se, pomagajte, zidajte. (*Sede.*) (*Plosk, živio.*)

Župan (*pride*): Gospodje.

Župnik: Ah, vi ste?

Župan: Sram me je. Moj Bog. Odpustite gospodje, odpustite občanje.

Sašelj: Gospod, čemu?

1. glas; Lej, naš stari joče —

2. glas: Kaj bi ne?

Župan: Tisti Krampež, tisti — — ga je zavedel. (*Petje: „Slovenac i Hrvat“, plosk.*)

Paglovec (*se nerodno pokloni*): Gospodje!

Koren: To je naš prvi —

Paglovec: In če Bog da, še ne zadnji. Tako lepo je govoril gospod Jaz lahko dam. Nimam sina več. Tu! (*Vrže novih 500 kron na mizo. Nepopisno navdušenje v ljudeh.*)

1. kmet: Za šolo. (*Gre mimo in vrže nekaj denarja na mizo.*)

2. kmet: Kar morem, dam (*isto*).

1. žena: To zame, to za hčer (*isto*).

2. žena: Za pridne šolarje (*isto*).

Deklica (*prinese zlate uhane*): Vzemite!

Župnik: Nežka, kaj misliš. To si dobila pri zadnji birmi.

Deklica: Vzemite, vzemite. Jaz nočem nazaj. (*Steče.*)

Sašelj: Zlato dete!

(*Ljudje gredo ob mizi, vsak da nekaj.*)

Iskra: Ljudje vriskajo. Nobene veselice ni več. Ne marajo je več —
Koren: Ljudstvo, ti moje plemenito ljudstvo, kako naj ti plačam ta dan.

Jaka (*pride*): Krampež se je odpeljal —

Sašelj: Hvala Vam, hvala.

Ljudje: Ej, ni treba. Poznamo vas!

(*Študentje in fantje se vstopijo ob mizi in pojo:*)

Domovini, domovini,
posvetimo vse moči,
domovini, domovini
srca in blago in kri!

Je v ljubezni odgojila
ena mati sine nas,
verno vedno nas učila,
da je v slogi moč in spas.

Domovini, domovini
posvetimo vse moči,
domovini, domovini
srca in blago in kri!

(*Klici: Živio, Slava.*)

Zastor pade.

IV. dejanje.

(*Vrt. V ozadju cesarjeva soha, okrašena. Prazno.*)

Vetrih in Schiwitz (*prideta*).

Vetrih: Ponosen je, da se kar kadi.

Schiwitz: Pomladil se je. In ta pomp. Prišel sem mesto tasta.

Vetrih: Ali šola je bila vzorna.

Sajè (*pride*): Zdaj vidita. Kaj napravi volja.

Vetrih: Jaz nisem bil nikoli nasproten —

Saje: Prihajajo.

(*Prihajajo otroci. Stopijo na vsako stran.*)

Lojze (*z materjo*): Mati, prvi sem, prvi. Mi je že povedal profesor!
(*gresta v ozadje*).

Sašelj in Koren (*prideta*).

Sašelj (*poklon Vetrihu, Schiwitzu*): Pozdravljeni —

Paglovec in elegantno napravljen mož (*prideta, gresta na levo*).

Sašelj (*stopi na sredo*): Važen trenutek smo dočakali. Eno leto je preteklo. Najtežje! Truden stojim pred gospodi, pred vami očetje, a ponosen sem. Storil sem svojo dolžnost. Truden sem, v boljše roke izročam to mlado nadvse mi drago dete. Velezaslužen in veleučten mož pride za menoj. Otroci, kolegi, ljubite ga, kakor ste mene, ljubite mojega naslednika gospoda dr. Slavca.

Otroci (*Ploskajo*): Živio!

Sašelj: Težko, hudo leto. Hvaležen sem Bogu, da mi je dal dovolj moči. Vsi veste, kako so napadali mene in zavod, črnili me pri vladi. Vsaka ura je bila nova težkoča zame. Zdaj je prestano —

Iskra (*je stopil v ospredje in vikne*): Najnovejše: Krampež je razpisal konkurz —

Sašelj: Rekel sem, zdaj je prestano. Sedaj pa, zbogom ti mladi zavod in vi moji mladi gojenci. Zbogom prijatelji kolegi, zbogom. (*Ginjen sega v roke Slavcu, Sajetu itd. Ploskanje. Živio.*)

Paglovec (*stopi naprej*): Lep dan je danes. Tudi zame je. Moj sin se je vrnil. Po svetu je imel več sreče ko doma. In tu je moj tretji kamen, in ker sem danes vesel, naj bo večji od prvih. (*Položi tisoč kron*) —

Sašelj (*mu stisne roko. Hoče govoriti*).

Paglovec (*naglo odide*): Ni treba, ni treba, sin, sin, hitiva — (*Smeh, ploskanje, navdušenje.*)

Dr. Koren: Čast mi je zahvaliti se vrlemu vodji, ki nas zapušča. Boljšega variha in vodje na tem zavodu ne more biti. Naj mu bodo vsi bodoči enaki!

Klici: Živio, živio, živio!

Dr. Koren: Še nekoga se nam je spomniti. Podoben je po letih in zaslugah našemu vrlemu vodji, dasi je neprecenljivo višji od njega. Vsi smo mu vdani, kakor očeta ga ljubimo, njega, zaščitnika mladine; njega, ki je naš prijatelj in gospod, njega, ki je naš car in vladar, ki je pred tremi dnevi poddržavil naš enoletni zavod! Bog živi našega cesarja!

Vsi: Živel, živel, živel!

(*Zapojo: Bog ohrani, Bog obvari...*)

(*Zagrinjalo pade.*)

N. St.:

Moj poklic.

Do smrti sam — bom resno peval,
resnico svetu razodeval:
da tenka časa je zavesa,
ki loči dušo od telesa.

N. St.:

Za ciljem.

Na rami križ in v duši vero
ponosno stopam v božji svet,
ne gledam na plačila mero —
zaslužek trud je mojih let.

Delin Rusjanov:

V slovo.

Tiho pesem zašumeli
so zeleni bori,
kot bi tugo, žalost peli
dneva novi zori...

Zadnjič spev se njih razlega
po prostranem dolu,
zadnjič se po vresju vlega
v gozdu na okolu.

Že sekire lesketajo
se ob gozda koncu
in bolešno drgetajo
bori v zlatem solncu.

Delenjčev Cene:

Dedek je odklenil skrinjo...

Dedek je odklenil skrinjo,
skrinjo rožasto,
v skrinjici so zacvele
bajke pisane...

V skrinjici se zbudil
solnčen je spomin,
pa zacvetel živo
kakor nagerlin.

Dolenjčev Cene:

Jurijeva.

Dekleta, dekleta,
poglejte, pred duri
prinesel zelenja
vam sveti je Juri!

Poglejte, kmetiči,
gorice, poljane!
Z zelenjem in cvetjem
nocoj so postlane.

Oj Marica, sreča
te, Marica, čaka,
oj kmalu boš, kmalu
dobila možaka! —

Na polja, v gorice,
dekletam pred duri
je srečo prinesel
svetnik sveti Juri.¹

Dolenjčev Cene:

Dolenjska.

Moja ženka
bo Dolenjka,
ki bo imela
hišo belo
z modrim pasom
pod goró.
Moja ženka
bo kmetica
rdečelična,
hčerka polja,
travnikov.
Moja ženka

bo imela
kočo belo
s tremi okni
nizkimi.
Pa na oknu enem rastel
rožmarin bo,
pa na oknu drugem cvetel
nagerlin bo,
pa na oknu tretjem dišal
nageljček. —
Ženka bode — hčerka polja,
jaz pa — sin vinogradov!

J. Pogačnik:

A jaz sem šel . . .

Solnčna pomlad, topla, mehka kakor dišeč lilijin cvet, z gorkim južnim vetričem spojena, je legla na zemljo, je legla v dolino domačo; in zazeleneli so travniki in kakor z biseri posute, so se lesketale livade v opoldanskopomladnem solncu, gorečem visoko nad vsem kristalnim, v neskončnost se potaplajočim morjem; tako so vrhovi dreves, že vsi zeleni, cvetoči, zaigrali bajno pesem, legla je harfa v prozorne roke nevidne gozdne vile, izprehajajoče se po zelenem, tihem gozdu, in vesela pomladanska pesem je zadrhtela visoko v šibkih vršičkih smrek in kakor pozdrav od juga se je zazibalo po celem gozdnem površju in napete strune so zadonele pod prozornimi prstki vile, s harfo v rokah . . .

Mati je stala ob oknu, popolnoma odprtem, in oči so se ji orosile; stal je tudi oče, stal je na pragu, roko na čelu, oči zasenčene in gledal po dolini. Po cesti, ob potoku, so drdrali vozovi, visoko obloženi in vozniki so pokali z biči.

„Čez pol ure . . .“

Zadrhtel sem in po kosteh me je stresel mraz.

Še pol ure . . .

¹ Pri nas na Dolenjskem v Krški dolini je navada, da nanese fantje ponoči pred sv. Jurijem dekletom pred vrata zelenih vej, celo toliko včasih, da komaj odpro zjutraj. Pravijo, da se bo ona, kateri „prinese sv. Juri mlajovja“, kmalu možila. Ta navada se je sedaj prenesla — ne vem, zakaj — na prvi maj.

Sédel sem v uto na klopico in bil vtopljen sam v svojo bridkost; nihče mi ni gledal v srce, sluteče kakor iz daljave veliko nesrečo ... temno senco ...

In sem zaplakal ...

Da bi se omil vseh skrbi, vseh hudih slutenj, sem plakal; tedaj sem privzdignil zavese in v gostih žarkih se je vlila solnčna svetloba na moj, od solz oprani obraz; gledal sem v to solnčno svetlobo in solze so se posušile same na obrazu; pa kakor siloma, sem spustil zopet zavese, ker so me skelele oči od prevelikega toka žarne svetlobe in ker sem bil bolj navajen mraka in senc, kakor velike svetlobe, čeprav samo skozi okno v utico prihajajoče.

Odtrgali so mi pol srca in kar ga je še ostalo, je krvavelo, da polagoma izkrvavi. Tako je bila moja bolešt velika, in kakor so mi bile oči kalne in motne, zastrte, noge mi bodo ranjevale robide, rastoče križem vse poti, a vendar: solnce na obrazu, veselje v očeh, pokonci glavo — šel bom in v sanjah bo živelo resnično moje življenje kakor mi je zapisano od rojstva.

In sem se poslavljal ...

Zbogom, vi temni, tihi gozdi, ve mehke, sanjajoče livade, vi pisana, cvetoča polja, krog katerih se je sukalo moje življenje! ...

Zbogom, ti potok, mirno skoz gozd ob beli cesti, prašni, široki, po kateri sem se vozil, tekoči, zbogom tiha senca poleg zelene, košate bukve, pod katero sem, sanjajoč, na mehkem mahu ležal in strmel v nebo, v mirno hiteče, jadrajoče oblačke!

Zbogom ti prostrana ravan, po kateri sem tolikokrat hodil, butaro na hrbtu, žalost in veselje v kalnih očeh! Zbogom prelepa otroška leta, vsa, vsa ... čista vsa! Oj zbogom, kar je lepega, kar sem ljubil, kar je ljubilo mene, revnega popotnika!

Gledal sem — stal sem na gričku in držal roba na očeh — vso lepo dolino, zavito v solnčno mrešo, kakor je bila dolga in široka v vsej svoji krasoti.

„Čas je že ...“ Do mozga me je pretreslo skoz kosti.

In sem šel ...

Zaplakalo je polje, zaplakali so gozdovi, v vrhah je šumelo zamolklo in zasolzile so se livade, obledela so polja; zastal je potok in v razburkani vodici so polegli srebrni valčki; obstale so strune, razpete od zemlje do neba, utihnilo je skrivnostno šepetanje gozdnih vil in bele, prozorne roke so se odmaknile od mandoline, usta so izpustila zvenečo zlato harfo ... Stisnilo se je tudi meni srce od prevelike bolečine in bolešt, zaplakal sem sam nad seboj ...

A jaz sem šel ...

Cvetke z grobov.

(Med boleznijo.)

I.

Sredi skrivnostnega vrta,
sredi otožnih grobov
smrt je na koso oprta ...

Gleda na tihe grobove,
kamor je mila pomlad
nove nasula cvetove.

Gleda na koče v dolini,
kjer po pokoju že
trudni in solzni trpini ...

II.

Ko na zemljo noč sanjava
dihne svoj pokoj,
čez poljane cvetne plava
duh nemirni moj...

O tihotne ve gomile,
ti, skrivnostni svet,
o ciprese tožnomile,
tajni vaš šepet.

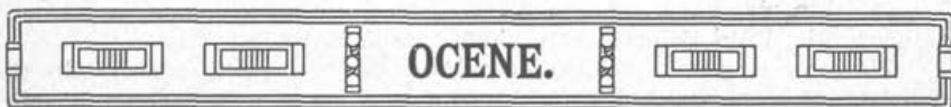
Kakor ptica, ki iz ječe
v senčni gaj leti,
duh željno in koprneče
v sveti vrt hiti.

Z dihom mrzlim poljubila
bo i mene smrt
in med brate položila
v tihi svoj me vrt...

Tam zemljanov broj počiva,
rešen solz, gorja,
sladko v črni zemlji sniva,
ločen od sveta...

In ciprese nad gomilo
vztrepetala bo...
Komu se li orosilo
takrat bo oko?

Komu duša bo vzdrtela
kakor lahen val,
komu srce bo objela
tiha, prava žal...?

Vitko Dejan. — Povedal sem Vam že v zadnji številki, kako in kaj in to si vzemite k srcu. Če ste odločni in imate res kaj energije, boste to že izpeljali. Seve kar na en mah ne bo šlo. Pišite na uredništvo, kje in v kakih razmerah živite, kaj študirate, itd., sploh kako je z Vami; uredništvo Vam bo šlo rado s primernim nasvetom na roko. — Kar se tiče Vaših pesmi, so vse pisane v dijalektu, — in kot take nimajo, če bi bile tudi drugače popolne — dostopa v noben literarnen list. Sprejelo bi se jih kvečjemu v kako zbirko narodnih pesmi, če bi pesmi bile res narodne. Zdravstvujte! Se vidimo v Ljubljani, — na sestanku?

Zdenko Julijev. — Pri tej pesmi Vam priznam, da ste se res potrudili, tako formalno kot vsebinsko. Prepričan sem, da ste vse tudi notranje občutili. Vendar, bi bilo, kar se tiče ritma, lahko še bolj dovršeno. Posebno ena kitica v sredi zelo moti. — Vendar bom vseeno uredniku priporočil v natis, ker je drugače lepa. Na svidenje!

Tonče. — Lepo je, da se tudi kak liberalno-radikalni frkolin pritepe v naše »Prve Cvete«; sicer je to za nas precej dvomljiva čast, — pa nič ne de, kajti glavna reč nam je v tem slučaju zabava; — kaj ne Tonče?! Pa pogledjmo, kaj vse zna naš radikalne Tonče:

»Da dekle imam
opeval bi jo,
ker je pa nimam
ne morem zato.

Da luno bi videl
in zvezde svetle,
bi njim posvečene
te pesmi bile.

Ker zvezdic ne vidim,
ne lune blede,
zato tako skačem
zdaj sem, zdaj druge...«

Prašate, če se smete še kaj zglasiti pri nas... Imate menda že gotove povesti, pa tudi pesmi še v zalogi. Prosimo, da nas vsekakor še počastite s svojim cenjenim posetom, posebno za povesti se priporočamo. Radi bi Vas vseeno videli, kadar nesete svoje proizvode na pošto: spredaj v roki popisane popirje, zadaj iz hlač ven — pisano platno. — Na zdar!!

Narte V. — Iskrena hvala! Zadovoljni z obojim in priobčimo! Na svidenje!

N. St. — Ugajale so nam: »Moj poklic«, »Za ciljem«, »Naročilo« in »V pomladnem logu«; tudi »Pesnik Prelimir« je pisan s prav večjim humorjem, dasi ravno se mi zdi iz Vašega opisa, da se ne počutite ne Vi, ne gospod Prelimir preveč dobro pri kakih uradniških obiskih: — Živeli in na svidenje!